

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Andra Kammaren. N:o 38.

Lördagen den 26 April.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr Statsrådet m. m. Friherre *C. G. von Otter* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående reglering af kronans och aktiebolagets *P. A. Norstedt & Söner* till hvarandra gränsande tomter å Riddarholmen, samt

angående kronohemmanet Norrbackas upplåtande på vissa vilkor till sällskapet *Eugeniahemmet*.

Herr Talmannen emottog dessa Kongl. propositioner, under förklarande, att Andra Kammaren skulle åt desamma egna grundlagsenlig behandling.

§ 2.

Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

§ 3.

Anmälades, att Herr *O. Schenström* vore sängliggande i febersjukdom och af sådan anledning hindrad att under den närmaste tiden deltaga i Kammarens förhandlingar.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till Konstitutions-Utskottet Herr *Hedins* i senaste sammanträdet bordlagda motion N:o 150.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda Stats-Utskottets Utlåtande N:is 42, 43, 44, 45, 46, 47 och 48.

Andra Kammarens Prot. 1884. N:o 38.

§ 6.

Vid föredragning här efter af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till Lag om upphäfvande af strafflagens stadganden angående fängelsestraff vid vatten och bröd jemte dermed sammanhang egande författningar begärdes ordet af

Herr Thomasson, som yttrade: I det yttrande till Statsrådsprotokollet, som åtföljer den Kongl. propositionen angående vatten och brödstraffets afskaffande, förklarar Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet att, under antagande att Riksdagen befunnas villig att bevilja anslag dels för uppförande af ett tidsenligt kronohäkte i Pajala och dels för tillbyggnad af kronohäktet å Långholmen, så hade Herr Statsrådet icke några betänkligheter vid att tillstyrka framläggande af lagförslaget, om vatten och brödstraffets utbytande mot enkelt fängelse, att tillämpas från den 1 Oktober innevarande år. Under enahanda förutsättning har också Lag-Utskottet tillstyrkt lagförslaget antagande. Då dessa båda frågor hafva ställts i sådant förhållande till hvarandra, torde det icke vara lämpligt, att ifrågavarande lagförslag blir behandladt, innan man fått visshet om att Riksdagen beviljat de anslag för förenämnda fängelsers ny- och tillbyggnad, som för genomförande af ifrågavarande reform ansetts erforderliga.

Jag tillåter mig derföre hemställa, att Kammaren ville besluta att med behandlingen af Lag-Utskottets föreliggande betänkande måtte få anstå, intill dess Kongl. Maj:ts förslag rörande anslag till nytt kronohäkte i Pajala och till utvidgning af kronohäktet å Långholmen, hvilka förslag nu äro föremål för beredning inom Stats-Utskottet, blifvit af Riksdagen slutligen pröfvade.

Efter af Herr Talmannen framsteld proposition, blef den af Herr Thomasson sålunda gjorda hemställan af Kammaren bifallen.

Vidare föredrogos och bordlades för andra gången Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 53, 54 och 55.

§ 7.

Till behandling förelåg Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Punkten 1.

Angående anslag för arfvode åt en lärare vid Upsala universitet för meddelande af undervisning i slaviska språk.

Med tillstyrkande af Kongl. Maj:ts gjorda framställning, hemställde Utskottet under denna punkt, att Riksdagen till arfvode åt en lärare vid Upsala universitet, som kunde finnas villig och lämplig att derstädes meddela undervisning i slaviska språk, måtte bevilja ett årligt anslag af 2,500 kronor.

Emot denna Utskottets hemställan hade inom Utskottet reservation anmälts af Herrar C. A. Larsson och Jan Andersson i Jönvik.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr C. A. Larsson: Jag tror att vi hafva så tillräckligt med lärare i Upsala, att vi icke behöfva flere. Jag har derföre reserverat mig mot Utskottets förslag i denna punkt och yrkar afslag å det samma.

*Angående
anslag för
arfvode åt en
lärare vid
Upsala uni-
versitet för
meddelande
af undervis-
ning i slavi-
ska språk.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Jag ber endast att få erinra Kammaren, att denna fråga redan varit föremål för Riksdagens behandling, och att den då mötte ett synnerligen välvilligt mottagande. Det var heller icke utan skäl som den det gjorde, ty de slaviska språken stå nu i helt annat förhållande till bildningen både i vetenskapligt och i praktiskt hänseende, än under förflutna tider, så att icke gerna något land, som vill följa med sin tid, kan undvara undervisning i ämnet. Särskildt Sverige står i så nära förbindelse med de slaviska länderna, att det icke kan vara lämpligt, att tillfälle till undervisning i dessa språk icke någonstädes der finnes.

Herr Lyttkens: Vid de olika hufvudtitlarnes behandling är det naturligt, att den ställning hvar och en intager till de derå förekommande utgifter betingar det större eller mindre tillmötesgående, hufvudtiteln kan hafva att vänta inom Kammaren. Vid fjerde hufvudtiteln, som är, bland alla, den som värst växer, är det naturligt, att i denna Kammare stor enighet skall kunna åstadkommas i att motsätta sig de anslag, som på den krävas, när de icke ställas i samband med en omorganisation af försvarsväsendet och lindring af orättvisa och ojämna skattebördor; men vid åttonde hufvudtiteln, som är den, hvilken näst efter den fjerde är i starkaste stigande, är förhållandet betydligt annorlunda. Man kan icke neka till, att åttonde hufvudtiteln är för oss snart sagdt alla utan undantag den viktigaste. Den berör icke allenast de vetenskapliga institutionerna och den högre undervisningen, utan äfven alla våra skolor, till hvilka vi alla gerna gifva anslag, så långt vi det förmå. Men naturligt är, att äfven vid denna hufvudtitel måste tagas i betraktande, om vi ega tillgångar för att tillfredsställa alla de anspråk, som framställas för dessa ändamål, och om vi kunna bära de oupphörligt stigande bördor, som blifva en följd af en så snabb utveckling. Att dessa utgifter växa så snabbt beror i främsta rummet på det intresse vi hysa för alla hithörande frågor, men derjemte äfven på de lokala och enskilda intressen, som göra sig gällande vid dessa frågor behandling. Dessa lokala intressen hafva gifvit sig till känna i begäran att öfver allt få skolor, den ena efter den andra, och vidare att få skolorna utvecklade från pedagogier till 2-klassiga läroverk, från 2-klassiga till 3-klassiga o. s. v. Dessa ortintressen hafva åstadkommit ett öfverflöd af skolor och en sådan dyrhet i undervisningsväsendet, att på en del ställen kostnaden uppgår ända till 600 kronor per år för hvarje pojke i skolan. Huru kärt det än är, att folkupplysningen och bildningen äro i stigande, och att vetenskaperna gå framåt, får jag dock säga, att någon liten hejd på dessa utgifter väl behöfves. Alla dessa nya förslag må vara nödvändiga, bra

Angående
anslag för
arfvode åt en
lärare vid
Upsala uni-
versitet för
meddelande
af undervis-
ning i slavi-
ska språk.
(Forts.)

och ändamålsenliga, men vi böra kanske ändock betänka, att det finnes en gräns för förmågan, om ock ej för viljan och önskan att anslå medel för dessa ändamål, och att vi af denna anledning böra nogta pröfva nödvändigheten af de begärda anslagen och om ändamålet är så nödvändigt, att det ej finnes det som är nödvändigare. Det nödvändigaste måste komma först, och det mindre nödvändiga i andra rummet.

Hvad nu särskildt beträffar den punkt, som här är i fråga, vill jag icke bestrida, att deri afsedda ändamål är gagneligt och nödvändigt och i vetenskapligt hänseende fullt berättigadt, men egendomligt förefaller det mig dock, att Stats-Utskottet tillstyrkt detta anslag, men afslagit anslag till en lärareplats i svenska språket i Lund.

Det ser derigenom ut, som om de slaviska språken skulle vara viktigare för oss än det svenska. Jag hoppas att deri ej ligger någon framtidsstanke. Som jag är af motsatt mening, nemligen att det svenska språkets undervisning bör gå främst, och som Stats-Utskottet ansett att vi för närvarande ej kunna gifva anslag till lärare vid Lunds universitet i detta, så anser jag att vi ännu mindre kunna hafva råd att aflöna en lärare i slaviska språken, men det är med detta som med mycket annat: det är icke godt för den, som ej är inne i dessa ämnen, att bedöma dem. Då emellertid anslagen å denna hufvudtitel, såsom jag redan fäst uppmärksamheten på, hafva stigit så ofantligt och hafva benägenhet att stiga så fort och så högt, torde man blifva tvungen att tillse att söka få någon liten hejd i detta afseende och att gifva uttryck åt den åsigten, att det nödvändigaste bör gå före det nödvändiga, och ej bifalla annat än det allra nödvändigaste. Jag kan således för min del icke vara med om att tillstyrka beviljandet af detta anslag.

En af reservanterne, Herr C. A. Larsson, har nu här redan yrkat afslag. Jag vet väl att, när blott få ledamöter i Stats-Utskottet reserverat sig, det ej är mycken förhoppning att Herr C. A. Larsson kan vinna framgång åt sin reservation, men jag har ej kunnat annat än instämma med honom och har för öfrigt blott velat än en gång säga, att när man ej har råd och lust att anställa en lärare i svenska språket i Lund, kan man godt undvara en lärare i slaviska språken i Upsala.

Jag instämmer således med Herr C. A. Larsson och yrkar afslag.

Herrar *Börjesson, Ola Månsson* och *Olof Andersson* i Lyckorna instämde med Herr Lyttkens.

Herr Hedin yttrade: Jag skall anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag. Derest *Andra Kammaren*, genom att afslå denna framställning, skulle vägra att lemna sitt bistånd åt dem, som sträfva mot det föräldrade i vår undervisning, mot latinherraväldet och för vår undervisnings utveckling i praktisk och modern rigtning, så beklagar jag detta, icke för min skull, icke för ecklesiastikministerns skull, icke för Upsala universitets skull, utan för Kammarens egen skull.

Herr Hörnfeldt: Jag skall alldeles icke försöka gendrifva Herr Lyttkens' yttrande i hvad det afsåg åttonde hufvudtiteln i allmänhet, emedan, om jag uppfattat föredragningssättet riktigt, det nu egentligen är första punkten, som föredrages, och man kan således vara i tillfälle att yttra sig om de särskilda punkterna, utan att yttra sig i allmänhet öfver hela åttonde hufvudtiteln. Jag begärde dock i alla fall ordet i anledning af Herr Lyttkens' anförande, då han förvånade sig öfver att så många af Andra Kammarens statsutskottsledamöter tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag om anvisande af 2,500 kronor för undervisning i slaviska språk. Hvad den saken beträffar, torde dock Herr Lyttkens vara tillräckligt gammal att påminna sig, att det ej är för längre sedan än vid sistlidne riksdag, som en enskild motionär framställde anspråk på anslag för undervisning i slaviska språk. Stats-Utskottet afstyrkte då denna framställning, på grund af att den ej varit understäld Kongl. Maj:ts pröfning och att den ej utgått från Kongl. Maj:t, men i öfrigt gillade Utskottet den åsigt motionären uttalade. Det var således endast på den grund, att Kongl. Maj:t icke pröfvat ärendet, som Andra Kammaren afslog den gjorda framställningen, och således är det klart, att, då Kongl. Maj:t nu afgifvit proposition i ämnet på de motiv, som af motionären i fjor uttalades, Utskottet från den synpunkten sedt icke kunnat afstyrka förslaget, för så vidt man vill konsekvent vidhålla den ena riksdagen hvad man uttalat vid en föregående. Vill man ej göra det, då medgifver jag att Herr Lyttkens har rätt, men icke i motsatt fall. För min del vill jag konsekvent hålla på, att hvad den ena Riksdagen uttalat äfven skall vidhållas vid den andra, och ur den synpunkten sedt anhöller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Angående anslag för arfvode åt en lärare vid Upsala universitet för meddelande af undervisning i slaviska språk. (Forts.)

I detta anförande instämde Herrar *J. E. Johansson, Gunnar Eriksson och Borg.*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Talmannen framställt propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 2.

Under denna punkt hade Utskottet, i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition, hemställt, att Riksdagen måtte till höjande af aflöningen för hvardera af laboratorerne i experimentel fysiologi och medicinsk fysik samt i experimentel patologi och patologisk anatomi vid universitetet i Upsala till 4,500 kronor, hvaraf 1,500 kronor skulle utgöra tjänstgöringspenningar, under vilkor att den tjänstgöringsskyldighet, som hittills ålegat befattningarnes innehafvare, måtte kunna ökas på sätt Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, så att den blefve fullt motsvarig extra ordinarie professors, å ordinarie stat uppföra 1,500 kronor för hvardera befattningen, eller tillhoppa 3,000 kronor.

Angående förhöjning af aflöningen till hvardera af två laboratorer vid Upsala universitet.

Reservation emot denna Utskottets hemställan hade afgifvits af

Angående
förhöjning af
aflöningen
till hvardera
af två labora-
torer vid
Upsala
universitet.
(Forts.)

Herrar O. B. Olsson, Nils Petersson, Jan Andersson, J. E. Johansson och C. A. Larsson.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Nils Petersson: Bland de anslag, som af Kongl. Maj:t äskats på åttonde hufvudtiteln, förekommer äfven det nu ifrågavarande. Det är till beloppet icke synnerligen stort; men, då det afser en löneförhöjning, har det synts mig och de Stats-Utskottets ledamöter, som jemte mig reserverat sig mot denna punkt, icke vara rätta tidpunkten att göra en sådan framställning. Alla näringar arbeta nu under trycket af dåliga konjunkturer; och detta tryck synes snarare komma att ökas än att minskas. Under sådana förhållanden synas tjänstemännen böra kunna låta sig nöja med de löner, de hafva, hvarför man icke heller bör bifalla det här begärda beloppet, ehuru det icke är synnerligen stort. Det är helt och hållet af detta principiella skäl, jag reserverat mig mot Utskottets förslag, å hvilket jag yrkar afslag och sålunda äfven å den af Kongl. Maj:t rörande denna punkt framställda proposition.

Herr Rydin: Jag kan nog förstå tankegången hos den ärade talaren, som näst före mig hade ordet, och hvilken bestämde honom att yrka afslag å Kongl. Maj:ts förslag. Han ansåg nemligen helt säkert, att det här vore fråga om en löneförhöjning. Jag vill dock upplysa honom, att så icke är fallet. Dessa två platser, hvarom här är fråga, äro extra ordinarie professors-platser med den aflöning, som för dessa i allmänhet af Kongl. Maj:t föreslås och af Riksdagen förut beviljats. Den ena af dessa har sin motsvarighet i e. o. professuren i patologi vid Karolinska institutet och likaledes vid Lunds universitet. Hvad den andra eller i fysiologi angår, så finnes visserligen ej någon sådan i Lund, men der finnes en e. o. professors-plats i anatomi. Hvarför någon sådan profession i fysiologi der icke finnes eller ifrågasatts, beror derpå, att detta studium icke derstädes ännu vunnit erforderlig utveckling. Man har ju först nu ansett sig böra föreslå en profession i detta ämne. Just till följd af det olika förhållande, som eger rum i Upsala, är det behöfligt att få en fast engagerad lärare till professorns biträde. Det är behöfligt både för lärjungarne och för professorn, för de förre, på det att deras studiekurs må kunna förkortas genom en mera utsträckt undervisning af medicine studerande, för den senare för att hafva biträde uti att gifva dem handledning i dessa laborationsöfningar, och med de göromål, de ordinarie professorerne i dessa ämnen vid Upsala universitet för närvarande hafva, kunna de icke ensamme meddela denna handledning, utan måste i detta hänseende hafva biträde. Det anslag, som först erhöles, var 3,000 kronor till hvardera af tvenne laboratorsplatser; men det har visat sig, att man icke kan få dessa platser besatta annat än tillfälligtvis. För närvarande är den ena af dessa befattningar besatt med en ordinarie lärare — en af de skickligaste män i sitt fack — men han har förklarar sig icke kunna qvarstå, om han icke erhöle samma ställning

vid universitetet som de med honom likstälde extra ordinarie professorerna. Hvad den andra laboratorbemanningen angår, så kan universitetet icke få densamma besatt, utan dertill fordras större aflöning. Universitetet i Upsala har för närvarande att glädja sig åt, att derstädes finnas två framstående män, hvilka antagas komma att söka dessa platser, om de blifva extra ordinarie professorer och erhålla aflöning såsom sådane, men hvilka i annat fall helt säkert komma att lemna universitetet. Det vore ganska beklagligt, om detta skulle inträffa, ty förlusten skulle i så fall icke drabba universitetet eller lärarecorpsen utan, hvad vida värre är, den studerande ungdomen. Då man vet huru viktigt det är för dem, som studera medicin, att dessa laborationer ledas af framstående och lämpliga personer, så kan man förstå, huru olämpligt det skall vara om, såsom nu är fallet, man till ledare måste taga medicine studiosi. Kursen blir derigenom längre; de studerande uppehållas och fördröjas i sina studier, med ett ord, detta förhållande kan på flera sätt inverka skadligt på undervisningens gång. Man begär nu icke mer än att innehafvarne af dessa laboratorplatser skola få åtnjuta samma förmåner, som motsvarande lärare vid Karolinska institutet och universitetet i Lund i det ena af dessa ämnen samt e. o. professorer i allmänhet åtnjuta, och billigheten fordrar, att dessa laboratorplatser vid universitetet i Upsala upphöjas till e. o. professioner, och att deras innehafvare huggas med enahanda löneförmåner som öfriga extra ordinarie professorer.

Vore det här fråga om den filosofiska fakulteten, då kunde den förhoppningen, som uttalats om att få platsen besatt äfven med den nuvarande aflöningen, möjligen förverkligas, men jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet på, att alla framstående medicine studerande efter fullbordad kurs med lätthet kunna skaffa sig större inkomster än 4,500 kronor. Om den begärda förhöjningen nu icke beviljas, utan deras nuvarande innehafvare drifvas ut i det praktiska lifvet, så icke nog med att man sålunda beröfvar universitetet tvenne personer, som hysa ett verkligt vetenskapligt intresse och vilja egna sig åt vetenskaplig verksamhet i denna riktning, utan man hindrar också allt framgent andra att egna sig åt dessa ämnen, då de se sin verksamhet så litet erkänd, att man nekar dem samma plats som andra universitetslärare.

Men, kunna herrarne fråga, hvarför hafva icke dessa platser från början gjorts till e. o. professioner? Jo, dessa platser inrättades på en tid, då de gamla adjunktsbemanningarne ännu funnos och voro likställda med dessa; deras innehafvare erhöello också enahanda aflöning som adjunkterna, eller 3,000 kronor hvardera. Detta är skälet, hvarför man måst begära, att lönen för dessa laboratorer måtte höjas till 4,500 kronor.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Jan Andersson i Jönvik: Jag deremot skall bedja att få yrka afslag å denna punkt. Jag gör det af samma skäl som Herr Lyttkens, emedan jag i alla punkter af detta betänkande endast ser frågor om tillsättande af nya platser. Man ser huru anslagen under

*Angående
förhöjning af
aflöningen
till hvardera
af två labora-
torer vid
Upsala
universitet.
(Forts.)*

*Angående
förhöjning af
aflöningen
till hvardera
af två labora-
torer vid
Upsala
universitet.
(Forts.)*

denna hufvudtitel årligen tillväxa, och, om det fortsättes på samma sätt som hittills, kanske snart gå öfver anslagen till fjerde hufvudtiteln. Hvar skall slutligen gränsen blifva? Vore det nog med hvad som i denna punkt föreslås, kunde så vara, men beviljar man ett anslag på ett håll, kommer man snart med enahanda anspråk äfven från ett annat. Får nu Upsala universitet anslag till dessa platser, kommer man helt säkert inom kort med liknande anspråk äfven för universitetet i Lund. På så sätt går det undan för undan; och då kan icke budgeten annat än tillväxa på ett häpnadsväckande sätt. För min del tycker jag att med en sådan massa lärare, som finnes vid universitetet i Upsala, hade man bort kunna rangera saken, utan att komma med begäran om detta anslag.

Herr Key: Till hvad den siste ärade talaren yttrat vill jag blott lägga ett par ord. Herrarne veta, huru det förhåller sig med allt, som är i verksamhet, rörelse och utveckling här i lifvet. Jag förmodar, att I, det praktiska lifvets män, vid edra gårdar eller industriella anläggningar ofta funnit, att tid efter annan än det ena än det andra behöfver hjälpas, det ena eller det andra göras om eller tilläggas; och så är det äfven med åttonde hufvudtiteln. Nya anspråk och nya behof uppstå alltjemt och *måste* afhjelpas; detta ligger i sakens natur, och stillastående är död. Vi böra därför städse vara beredda på en fortgående utveckling och framträdandet af nya kraf. Skulle detta utvecklingsarbete en gång afstanna, så kunde vi resa grafstenen öfver vårt nationella lif. Hvad vi böra noga tillse är likväl, att de penningar, hvilka vi anslå till denna utveckling, blifva väl använda, och att hvad vi dermed åstadkomma väl motsvarar de belopp, vi derpå offra. Men är detta förhållandet, synes det mig vara en beklaglig misshushållning, om vi icke släppa till hvad som oundgängligen behöfves för att åstadkomma ett godt resultat.

Hvad särskildt den nu föreliggande frågan beträffar, är jag, såsom jag redan nämnt, till stor del förekommen af Herr Professor Rydin. Men jag kan dock icke tro annat, än att Kammaren skulle vilja höra några ord från en sakkunnig, hvilket jag väl får anse mig i denna fråga vara, då jag noga känner detaljerna af de göromål, som åligga nu ifrågavarande tvenne lärare. Jag skall dock icke trötta eder med detaljer. Jag ber först att ännu en gång få framhålla vigten af de skäl Professor Rydin anført mot Herr Nils Peterssons yttrande, eller att här icke är fråga om någon löneförhöjning, utan endast att sätta lönerna så, att det blifver möjligt att tillsätta platser, som staten själf ansett nödiga för läkarebildningen. Dessa platser kunna för närvarande icke tillsättas; och bör det väl icke förefalla herrarne besynnerligt att så är, då för deras erhållande fordras för det första att hafva afslutat de medicinska studierna och ådagalagt en förmåga, som står öfver medelmåttan, en förmåga sådan som man fordrar af dem som i vår kulturkamp stå i första linien, ty ur den linien böra vi söka rekrytera dem, som gå in i ledet för att forska i vetenskapens tjänst och meddela undervisning åt de nya generationerna. De böra vara första rangens karlar och hafva ådagalagt, utom förmåga, ett varmt

och lefvande intresse för vetenskapen, så att man af dem kan vänta, att de använda sin förmåga i dess tjänst. Förmågan kan vara stor; men intresset att förtjena penningar och att komma ut i det praktiska lifvet kan göra, att förmågan lockas dit, och huru ställer sig saken då? Dessa lärare måste stå öfver den vanliga nivån; de skola icke endast kunna nöjaktigt sköta sin plats, utan de skola tillika utgöra en reserv att lita på, färdig att rycka in, när de ordinarie professorerna gå bort. På desse mäns förmåga hvilat vetenskapens framtid kanske under de närmaste 30 à 40 åren. Hvad hafva vi nu att bjuda dem på? Jo 3,000 kronor om året. Vi skola dervid lägga märke till, att dessa platser verkligen äro platser för lifstiden. Men hvarje läkare, som går ut i det praktiska lifvet, kan påräkna att genast erhålla en motsvarande summa i inkomst. För den, som har de nämnda egenskaperna, bör således detta belopp, 3,000 kronor, åtminstone icke vara synnerligen lockande. Gifver han sig ut i det praktiska lifvet för att der slå sig fram, ställa sig förhållandena för honom vida bättre. Man kan nu häremot invända: detta är endast ett teoretiskt resonnement, denna invändning är utan betydelse. Det har visat sig i Upsala vara faktiskt omöjligt att med nuvarande löneförmåner få dessa platser tillsatta. Den ena af dem har varit tillsatt tre terminer, men sedan dess hafva de icke kunnat tillsättas, utan skötts på förordnande af medicine kandidater. Genom en lycklig tillfällighet finnas för närvarande tvenne fullt kompetenta personer att sätta på dessa platser, men desse personer, komma som jag tror mig säkert veta, icke att söka platserna, utan att de erhålla bättre ekonomiska villkor. Jag hoppas att Kammarens ledamöter tro mig, då jag säger, att dessa löner på 3,000 kronor verkligen icke kunna vara lockande för unge skicklige läkare. Men det må tillåtas mig att anföra ännu ett exempel från Karolinska institutet. Vid detsamma finnes en extra ordinarie professors-plats i anatomi med 4,500 kronors lön, till hvilken allt sedan 1874 icke anmält sig någon sökande, ehuru man gjort allt hvad man kunnat för att få någon att taga mot platsen; ingen har velat hafva den. Jag tror således, att det nu föreliggande förslaget förtjenar Kammarens fulla behjertande, och jag ber derföre att få på de skäl, jag anført, tillstyrka bifall till detsamma.

*Angående
förhöjning af
aflöningen
till hvardera
af två labora-
torer vid
Upsala
universitet.
(Forts.)*

Herr J. Jonasson i Gullaboås: Jag skall deremot anhålla om afslag på Utskottets förslag.

Erfarenheten har visat att, då det är fråga om att tillsätta tjänster, är det icke blott en eller två, utan 10, 15 eller 20 sökande till en plats. Det är således icke alltid för behofvet i embetsverken, som det föreslås att tjänstemännen skola tillsättas, utan mera att tjänstemän, som äro obefordrade, skola få platser, ty det finnes i vissa verk, om man kommer in, att det är så mycket tjänstemän, att de knappast hafva rum för hvarandra, och derföre tror jag att det äfven skulle blifva fallet i afseende å dessa tjänster; om man vill besätta dem, skall det finnas tillräckligt med sökande. Anslaget är således onödigt, på denna grund yrkar jag afslag på Utskottets förslag.

Angående
förhöjning af
aflöningen
till hvardera
af två labora-
torer vid
Upsala
universitet.
(Forts.)

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Om den siste ärade talarens uppgift eller rättare sagdt hans förmodan vore riktig, hade icke den nuvarande chefen för Ecklesiastikdepartementet tillstyrkt Konungen att framlägga det nu föredragna förslaget; ty hade det varit så, att, när de nu ifrågavarande laboratorstjänsterna anslagits lediga, en mängd sökande anmält sig, då hade förslaget, såsom den siste talaren sade, varit onödigt. Men i handlingarne finnes upplyst, att den *ena* af dessa platser icke kunnat besättas med innehafvare mer än tre terminer; under all den återstående tid, som denna plats funnits, har ingen sökande till densamma anmält sig, oaktadt den många gånger anslagits ledig. Till den *andra* laboratorplatsen, som länge stått ledig, finnes för närvarande en ordinarie innehafvare, men detta endast därför att till honom lemnats lönefyllnad från annat håll, ty för den nuvarande lönen, 3,000 kronor, vill han icke qvarstanna. Det torde af Kammaren lätt nog kunna inses, hvar man skall finna orsaken till detta förhållande. Såsom Kammaren känner, har en provinsialläkare för närvarande 2,000 eller 2,500 kronor i lön och under vissa förhållanden ytterligare lönetillägg. Dessutom förtjenar provinsialläkaren på enskild praktik. Vissa af Kammarens ledamöter tro ju att denna förtjenst är ofantligt stor. Detta tror jag visserligen icke; men jag hyser den åsigt, att en provinsialläkare förtjenar icke så litet utöfver lönen. Under sådana förhållanden blir hvarje provinsialläkarebefattning mycket fördelaktigare än de lärareplatser, som nu äro i fråga. Det är derföre klart, att en talangfull ung man, som kan hoppas få en mer än vanligt stor praktik, icke söker en sådan plats, der han, skuldsatt som han vanligen är, icke har förhoppning om att kunna göra rätt för sig.

Är det sålunda Kammarens mening, att den undervisning, som här är i fråga, skall ordentligt kunna meddelas vid universitetet, så är det också nödigt att bifalla det förslag, som nu föreligger.

Herr Ola Andersson: Ehuru jag af misstag icke blifvit antecknad såsom reservant vid denna punkt, vill jag dock — man må anse det som ett fel eller en förtjenst — säga, att jag inom Utskottet afstyrkt föreliggande förslag.

Det synes mig som om man hade rätt begära, att de begge universiteten i *allmänhet* skola vara likställda, och i öfverensstämmelse härmed vore det väl, om någon plan uppgjordes, så att det icke blefve ett slags kappspringning mellan universiteten, så att det *ena* komme ett stycke före i ett afseende, och det *andra* i ett annat, utan att man kunde få se hvad som för den närmaste framtiden behöfdes för dem båda. I nästföljande punkt är det fråga om upprättande af en ny professur vid Lunds universitet, och i statsrådsprotokollet heter det, att de medicinska läroanstalterna i Upsala och Stockholm icke blott sedan flera år tillbaka egt ordinarie professorsembeten för fysiologi, utan äfven på senare tider fått anslag beviljade till inrättande af deri behöfliga laboratorbefattningar, och att deremot Lunds universitet i denna riktning eger intet. Det förefaller mig, som om den studerande ungdomen kunde ega rätt att begära att, vare sig den studerar vid det

ena eller andra läroverket, tillgodonjuta samma rättigheter samt undervisning af ungefär lika utrustade lärarekrafter. Så länge detta icke är fallet, synes mig att man först borde söka få Lunds universitet jemnstäldt med Upsala universitet och sedan se till, huru vida man kunde gå något derutöfver. Det är af denna anledning, som jag afstyrkt bifall till denna punkt, hvaremot jag tillstyrkt den följande.

Jag anhåller således för närvarande om afslag på Stats-Utskottets förslag.

*Angående
förhöjning af
aflöningen
till hvardera
af två labora-
torer vid
Upsala
universitet.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Med anledning af den siste talarens yttrande, ber jag få upplysa, att vid Lunds universitet finnes ingen tjänst, motsvarande nu ifrågavarande laboratorsbefattningar. Det har derföre icke kunnat föreslås att förhöja lönerna för några sådana platser derstädes, då det naturligtvis icke kan komma i fråga att förhöja lönerna för platser, som ej finnas till. Den siste talarens mening var må hända att, då sådana platser icke finnas vid Lunds universitet, borde man föreslå inrättande deraf. Men anledning dertill tror jag icke för närvarande förefinnes, derföre att, så vidt jag känner, sådana platser der icke behöfvas. De laboratorer, om hvilka nu är fråga, äro icke de enda lärare i sina ämnen vid Upsala universitet. Vid Lunds universitet finnes deremot i det ena ämnet ordinarie professor, men ingen särskild lärarebefattning i det ämne, i hvilket man i Upsala har både professor och laborator. Denna senare lucka vid Lunds universitet har regeringen nu föreslagit att afhjelpa, såsom synes af nästa punkt i detta betänkande. Hvarföre man behöfver fördubbling af lärarekrafter i dessa ämnen vid Upsala men icke vid Lunds universitet, är att lärjungeantalet är större på ena stället än på det andra, och att undervisningen är af den art, att ett större antal lärjungar kräfver ökade lärarekrafter. Det kan icke vara skäl inrätta laboratorplatser, der de icke äro behöfliga; men den lucka, som verkligen finnes vid Lunds universitet, har jag velat försöka att fylla.

Herr Rydin: I anledning af den näst siste talarens yttrande om den kapplöpning, som skulle försiggå emellan de båda universiteten, vill jag fästa uppmärksamheten på det förhållande, att Riksdagens sträfvan alltid varit att tillse, att lärarekrafterna vid de olika universiteten blifva beroende på de tillgångar på lärarekrafter, som vid det ena eller andra universitetet finnas. Detta har haft till följd att, när lärarekrafter funnits i ett ämne, man sökt tillgodose detta ämne genom inrättande af en lärareplats vid samma universitet, och när lärarekrafter icke funnits, har man väntat till dess sådana blifvit att tillgå. På sådan grund hafva städse anslag till nya lärarebefattningar vid universiteten kommit till stånd. Det har sålunda vissa tider inträffat, att Lunds universitet egt lärare i ämnen, för hvilka målsmän saknats vid universitetet i Upsala. Så till exempel saknades länge vid Upsala universitet särskild lärareplats i zoologi, under det i detta ämne så väl en professur som adjunktur funnos i Lund; och likaså fans vid Lunds universitet länge en ordinarie adjunkt i fysik, innan en sådan plats inrättades i Upsala. Den vetenskap sålunda, som Riksdagen fun-

*Angående
förhöjning af
aflöningen
till hvardera
af två labora-
torer vid
Upsala
universitet.
(Forts.)*

nit vid det ena eller andra universitetet idkas, dess utveckling söker Riksdagen genom anställande af nya lärarekrafter tillgodose vid det universitet, der vetenskapen företrädesvis bedrifves, utan att jag någonsin hört talas om att den ringaste jalousi förefunnits emellan universitetens rörande sådana anslag, eller att Regeringen beskyllts för att gynna det ena universitetet på det andras bekostnad. De båda universiteten hafva utvecklat sig vid sidan af hvarandra. I afseende å vissa lärareplatser har universitetet i Lund utmärkt sig framför Upsala, och med afseende å andra åter har Upsala universitet haft företräde. Den ädla täflan, som sålunda städse förefunnits emellan de båda universiteten, bör till bådas fromma fortfara och jag är viss derom, att denna Kammarare, som alltid visat sig så liberal i afseende på den högre undervisningen till följd deraf att den funnit, att ju bättre denna tillgodoses, ju bättre lärarekrafter finnas att tillgå för våra elementarläroverk och utbildning af folkskolelärare, icke heller nu skall visa sig annorlunda.

Enligt hvad upplyst är, har man, oaktadt ifrågavarande lärarebefattningar varit upprepade gånger till ansökning kungjorda, icke kunnat få dem definitivt besatta, och det är naturligtvis derför man önskar få dem förvandlade till extra ordinarie professurer. Det har anmärkts rörande förhållandet emellan Upsala och Lund, att på det senare stället undervisningsskyldigheten i fysiologi och anatomi ålägg en och samma lärare, men detta var beroende endast derpå, att denne lärare, som var målsman för båda dessa vetenskaper, motsatte sig alla förslag till professionens delning, emedan han ansåg sig ega krafter och förmåga nog att sköta undervisningen i båda ämnena. Denne man var äfven en förtjenstfull lärare, men då efter hans afgang hans plats skulle öfvergå till yngre krafter, så blef den första omsorgen den att utverka inrättande af en särskild professur i fysiologi, till följd hvaraf en dylik profession nu äfven af Kongl. Maj:t föreslagits. Orsaken dertill var icke den, att det ena universitetet sökte att blifva särskildt tillgodosedt framför det andra. Några sådana bevekelsegrunder hafva icke förefunnits; och jag tror det sålunda vara origtigt att ur sådana förhållanden hemta argument för sin mening. Så snart en ny lärareplats i nu ifrågavarande ämnen behöfves vid Lunds universitet, anser jag det otvifvelaktigt, att anslag derför beviljas; men jag vill dock fästa uppmärksamhet derpå, att de medicinska studerandenas antal är vida större i Upsala än i Lund och utgör för närvarande 213. Så vidt möjligt bör väl Riksdagen söka se deras undervisning till godo, så att den dertill vinner dugliga lärarekrafter, och studietiden icke af brist på sådana onödigtvis förlänges.

Herr Herslow: En af de föregående talarne har *beklagat*, att de båda universiteten ordentligt kapplöpte med hvarandra i sträfvan det att skaffa lärarekrafter åt de skilda vetenskaperna. För min del skulle jag mycket mera beklaga, om de båda universiteten stälde sig såsom afundsmän mot hvarannan och försökte hindra hvarandras sträfvan till den svenska vetenskapens utveckling. Jag hoppas att något sådant icke skall ske. I likhet med den näst föregående talaren an-

ser äfven jag en medicinsk fakultet utan professur i fysiologi vara i vår tid något alldeles orimligt och rent af monstruöst; men just därför att jag anser denna vetenskap så vigtig och därför med visshet hoppas att en profession i detta ämne oförtöfvadt skall blifva inrättad i Lund, är jag också angelägen, att det universitet, som har dubbelt så många lärjungar som Lund, äfven skall få den tillökning i sina lärarekrafter, hvaraf det är i behof. Af samma skäl som jag önskar framgång åt punkten n:o 3, anhåller jag således också om bifall till punkten n:o 2.

*Angående
förhöjning af
aflöningen
till hwardera
af två labora-
torer vid
Upsala
universitet.
(Forts.)*

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen framställde propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag å densamma; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Då votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 2:dra punkten af Utlåtandet N:o 14 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Stats-Utskottets förevarande hemställan.

Voteringen utföll med 83 ja mot 103 nej; och hade Kammaren alltså afslagit Utskottets under denna punkt gjorda hemställan.

Punkten 3

Bifölles.

Punkten 4.

Sedan Herr *C. H. Lundström* i en inom Andra Kammaren väckt motion föreslagit, att Riksdagen ville bevilja ett anslag af 6,000 kronor årligen till fem rörliga docentstipendier å 1,200 kronor vid Upsala universitet, att utgå under samma villkor, som redan förut använsade rörliga docentstipendier, hade Utskottet i denna punkt hemställt, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

*Angående
anslag till
fem nya
docent-
stipendier
vid Upsala
universitet.*

Efter uppläsande af denna Utskottets hemställan anförde

Herr Friherre Nordenskiöld: Ehuru jag icke har någon förhoppning om, att Kammaren skall bifalla denna motion, som blifvit

*Angående
anslag till
fem nya
docent-
stipendier
vid Upsala
universitet.
(Forts.)*

väckt af en enskild medlem i denna Kammare, så vill jag dock icke låta den falla, utan att hafva yttrat några ord till dess försvar. Här är fråga om anslag till de yngste lärarne vid universitetet i Upsala, för att göra desse lärares ställning något drägligare, än den för närvarande är, ty såsom vi veta, äro docenterne icke aflönade, utan för dem finnas inga andra inkomster att påräkna än olika slag af stipendier samt hvad de kunna bereda sig genom enskild undervisning. Huru svårt det är att på detta sätt slå sig ut, vet hvar och en som personligen känner till förhållandena vid universitetet. Hvar och en, som något följt med den senaste rigtningen i universitetslivet vet äfven, huru nödvändig docentinstitutionen är för universitetet, och icke blott för universitetet sjelft utan för hela skolväsendet i vårt land. Läger man härtill, att en docent, innan han blifvit docent, fått egna en mycket lång tid åt sina studier, innan han hunnit aflägga alla de examina, som fordras för kompetens till en dylik anställning, samt derunder oftast måst skuldsätta sig, så borde en dylik person, efter att hafva uppnått en så bemärkt ställning, att han af sina akademiska lärare anförtros att sjelf blifva lärare vid universitetet, kunna påräkna en något större inkomst, än som för närvarande är fallet. Ett sådant mål tror jag på ett synnerligen lätt och billigt sätt skulle kunna uppnås genom att, såsom här är föreslaget, inrätta ett större antal rörliga docentstipendier.

Vid början af denna riksdag talade en yngre akademisk lärare vid mig om denna sak samt framhöll det behjertansvärda i docenternes ställning. Han frågade mig äfven, om jag ville i Kammaren lägga några ord för den motion, som i detta afseende vore väckt, hvilket jag äfven lofvade mot det att jag erhöile några faktiska data samt en statistik öfver hvad docentinstitutionen visat sig duga till. Detta har jag äfven erhållit. Jag har nemligen af honom fått en uppgift på de docenter, som varit anställda vid Upsala universitet från och med vårterminen 1855 till och med 1879 samt desse docenters nuvarande lefnadsyrken. Det är en ytterst märklig, och jag må säga, för mig ganska oväntad statistik, som denna uppgift innehåller. Det visar sig nemligen deraf, att det knappt torde finnas någon annan corps af män, som efter slutade studier gå ut i världen, som hedrat sig på ett så utmärkt sätt, som Upsala docentcorps. Vi hafva någon gång i denna Kammare, och detta till och med från ett håll, hvarifrån man icke väntat det, hört talas om lärdomsproletariatet samt huru lärdom gör folk odugligt, men mot ett dylikt påstående protesterar jag på det bestämdaste: lärdom och kunskap göra folk till dugande män, hvilket också denna uppgift tydligt visar. Då den är allt för lång att läsas upp i sin helhet, vill jag efter hvarandra utan något öfverhoppande uppräknat de å första sidan upptagna yrken, åt hvilka desse docenter från 1855 slutligen egnat sig, nemligen: kontraktsprost, professor, professor, professor, förvaltare af Tumba, professor, kammarråd, professor, professor, riksarkivarie, professor, docent, lektor, professor, professor, lektor, rektor, professor, professor, akademiadjunkt, rektor, undervisare i svampkännedom, professor, lektor, professor, fullmäktig i Riksbanken, professor, professor, professor, akademiadjunkt,

professor, professor, m. m., m. m. Går man igenom de 15 åren från 1855 till 1870 samt uppgör en statistik öfver docenternes slutliga lefnadsöden, så lemnar denna det resultat, att det af ungefär 150 docenter, som funnits under denna tid, för endast tvenne icke gått så väl i lifvet, dock har den ene af dem fortfarande en aktningssvärd verksamhet, ehuru denna verksamhet i ekonomiskt afseende icke torde gifva honom någon trygghet, och den andre har lemnat universitetet för att egna sig åt något redaktörskap, förmodligen vid någon tidning, ehuru jag icke kunnat få närmare reda derpå eller på hans ställning. Sju af de uppgifne docenterne äro döde efter att redan i unga år hafva varit uppburne af sin samtid till följd af hvad de uträttat på vetenskapens område. Af de öfrige blefvo 52 professorer, 4 akademiadjunkter, 22 lektorer, 10 prostar eller domprostar, 4 chefer för praktiska yrken, 9 innehafvare af andra maktpåliggande platser inom administrationen eller hos enskilde, 12 rektorer, 3 statsråd, 2 läkare, 3 fortfarande docenter samt 1 folkskoleinspektör. Man ser således, att docentinstitutionen på ett synnerligen aktningsfullt sätt uppfyllt sin uppgift dels att sjelf utgöra en akademisk lärarecorps och dels äfven att vara den corps, ur hvilken de äldre lärarnes, professorernes, led rekryteras, men skulle man kunna upprätta en statistik öfver deras ekonomiska ställning, som utgått från denna utmärkta lärarecorps, så skulle denna statistik blifva ganska bedröflig. De flestes lott har det blifvit att under hela sin lefnad kämpa med ett ekonomiskt obestånd, som de åsamkat sig under skötande af ett lönlöst lärarekall.

Och frågar man om namnen på de personer, hvarom här är fråga, för att se till från hvilka samhällsklasser de utgått, så innehåller min lista i ordningsföljd följande: Landberg, Myrberg, Hultkrantz, Cornelius, Samzelius, Malmström, Stenberg, Holmgren, Wahrenberg, Sæve, Walmstedt, Malmström, Uppström o. s. v.

Namnen visa, att vi här hafva att göra med män, som gått ut från folkets leder, sällan med aristokratiens, plutokratiens eller den högre byråkratiens barn.

Under sådana förhållanden tror jag att den fråga, som nu varit före, skulle vara förtjent af mer uppmärksamhet och jag hoppas att den dag skall komma, då den skall tagas upp af chefen för Ecklesiastikdepartementet.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 5.

Bifölls.

Punkten 6.

Utskottet hemställde under denna punkt, att Riksdagen icke måtte bifalla Kongl. Maj:ts framställning, att för inrättande vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet af en laboratorbefattning vid institutets

*Angående
anslag till
fem nya
docent-
stipendier
vid Upsala
universitet.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
aflöning
åt en
laborator vid
Karolinska
institutets
patologiskt-
anatomiska
afdelning.*

Angående
anslag till
aflöning
åt en
laborator vid
Karolinska
institutets
patologiskt-
anatomiska
afdelning.
(Forts.)

patologiskt-anatomiska afdelning med en på högst fyra år i sänder anställd innehafvare måtte beviljas ett årligt anslag af 3,000 kronor.

Efter det punkten föredragits, anförde

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Det må tillåtas mig att med några få korta ord framställa de motiv, som föranledt regeringen att framkomma med det af Utskottet nu afstyrkta förslaget.

Det är utan all fråga, att undervisningen vid Karolinska institutet kan fortgå på samma sätt som hittills skett, äfven om detta anslag icke kommer att beviljas, men genom ett bifall till detta anslag skulle man vinna två mål, som båda synas mig vara mycket behjertansvärda.

Det är allmänt känt, att läkarekursen är mycket lång, och den är så lång till icke ringa del till följd deraf, att man af den studerande ungdomen fordrar tjenstgöring på sjukhus, på det att den der under erfarne lärares ledning måtte förvärfva den blick och förmåga att sköta de sjuke, utan hvilka den unge läkarens verksamhet bland allmänheten kunde blifva skadlig. Men denna undervisning, som således är af en ytterst viktig betydelse, kan för närvarande icke fortgå annat än under terminerna och icke hela året igenom. Det skulle dock kunna låta sig göra att låta denna praktiska undervisning fortgå hela året igenom, om man finge den plats, hvarom nu är fråga, och derigenom skulle tiden, under hvilken medicine studerande måste studera, innan de blifva qvitt den praktiska kursen, blifva i icke oväsentlig mån förkortad. Detta är det ena behjertansvärda målet, som framställningen afser. Det andra är det, att till följd af den stora tillströmningen af medicine studerande blir den praktiska öfning, som hvar och en enskild får, icke så stor, som önskvärdt vore, men genom undervisningens utsträckning året om skulle de medicine studerande kunna fördelas äfven på de öfriga månaderna af året, så att ett mindre antal tjenstgjorde på en gång, hvarigenom den fördel skulle vinnas, att hvar och en enskilds praktiska öfning blefve större än för närvarande. Dessa två fördelar kunna köpas genom ett anslag af 3,000 kronor. Det har synts mig, att den pekuniära uppoffring, som sålunda är i fråga, är ringa i jämförelse med de två större fördelar, som skulle genom uppoffringen vinnas.

Det tillkommer nu Riksdagen att bedöma, om denna min uppfattning är riktig.

Herr Key: Herr Talman! Mine herrar! Jag kan icke hafva så mycket att tillägga till det utmärkta anförande, som vi från Herr Ecklesiastikministern hafva hört, men några ord ber jag dock att få tillägga. Jag tror att man knappast skall hafva motstycke till att så viktiga mål kunnat ernås med en så ringa uppoffring, som här är fallet.

Den medicinska kursen är hos oss, som vi alla veta, mycket lång. Den uppgår till omkring $12\frac{1}{2}$ år i medeltal eller, om man frånräknar dem, som af någon anledning mer än tillbörligt försenats i sina studier, $10\frac{1}{2}$ år. Att söka förkorta denna tid är en viktig sak, som

i synnerhet de, som hafva sig uppdraget att leda undervisningen måste taga i allvarsamt öfvervägande. Det är också hvad vi hafva gjort i det läroverk, jag tillhör. Vi hafva sålunda sökt tillse, huru vida ej någon lättnad för studierna kunde vinnas genom borttagande eller lindrande af ett och annat, som för läkarens bildning vore öfverflödigt eller af underordnad vikt, men som mer tynger på kursen. Vi hafva ingått med förslag i detta afseende, men det har ännu icke blifvit slutbehandladt. Hvad som särskildt i hög grad vållar uppehåll i studierna är sjelfva sättet, hvarpå tjenstgöringen är anordnad. Alla medicine studerande i Sverige måste nemligen idka sina praktiska studier hufvudsakligen i Stockholm; det är bland annat obligatoriskt för dem att under 8 månader tjenstgöra vid serafimerlazarettets kliniker. Men denna tjenstgöring kan oftast icke fortgå utan afbrott, i följd af de fyra månader ferier, som under sommaren ega rum. Härå följer, att den som vid slutet af vårterminen undangjort sina förberedande studier vid universitetet, går förlustig af tiden ända till påföljande Oktober. Blevde det nu anordnad så, att den nämnda tjenstgöringen utan afbrott året om kunde fortgå, skulle detta medföra minst 4, under vissa förhållanden ända till 5 månaders förkortning af studietiden. Härfor fordras emellertid en sådan förstärkning af lärarekrafterna, som af Kongl. Maj:t föreslagits, nemligen af lärarekrafterna vid Karolinska institutets patologiskt-anatomiska afdelning. Lärarne i nämnde ämne äro de ende, som undervisa både de studerande, hvilka skola aflägga medicine kandidat- och de som skola aflägga medicine licentiatexamen. Alltså lärjungar på två fullkomligt skilda stadier. Extra ordinarie professorn undervisar de blifvande medicine kandidaterna under det att ordinarie professorn på sin lott har dem, som förbereda sig till medicine licentiatexamen. De sistnämndes undervisning står i samband med tjenstgöringen å serafimerlazarettets kliniker. Och då den ordinarie professorn är fullt upptagen af sin tjänst under hela läsåret, kan man rimligtvis icke ålägga honom tjenstgöringsskyldighet äfven under ferierna. Det är således för att den patologiskt-anatomiska undervisningen måtte kunna meddelas *äfven under ferierna*, som det ifrågavarande anslaget blifvit begärdt.

Nu kunde visserligen invändas, och detta med stöd af hvad här nyss debatterats rörande laboratorernas löner i Upsala, att en aflöning af 3,000 kronor åt en laborator vore allt för obetydlig för att någon skulle vilja binda sig dervid och att antagligen därför den nu gjorda framställningen komme att snart nog efterföljas af en ny sådan om anslagets förhöjning. Men om herrarne se, huru man föreslagit att anordna med befattningen i fråga, skolen I finna, att tillkomsten af ett dylikt behof är förebyggt derigenom, att platsen icke är afsedd att innehafvas på listtid, utan skulle vara en rörlig lärarebefattning, som icke finge tillsättas för längre tid än fyra år i sänder; detta på det att en och samma person under tiden uteslutande måtte kunna egna sig åt densamma för att sedermera gå till andra värf i lifvet, för hvilka hans studier på platsen varit grundläggande och skulle verka fruktbringande. Det är således här fråga om en plantskola på alla områden inom den medicinska vetenskapen och särskildt för de

*Angående
anslag till
aflöning
åt en
laborator vid
Karolinska
institutets
patologiskt-
anatomiska
afdelning.
(Forts.)*

Angående
anslag till
aflöning
åt en
laborator vid
Karolinska
institutets
patologiskt-
anatomiska
afdelning.
(Forts.)

akademiska lärarne vid de medicinska fakulteterna, för hvilka kunskap i patologisk anatomi är synnerligen nödvändig. Under alla förhållanden kommer således den ifrågavarande tjänstebefattningen att blifva en rörlig plats. Man behöfver derföre icke befara att den skall växa ut till något annat än hvad nu är ifrågasatt. Äfven ur undervisningens synpunkt kan man hemta skäl för den ifrågaställda anordningen. Man har sökt förekomma att göra platsen till en tjänst för lifstiden. Äfven om lönen för befattningen skulle vara 4,500 kronor om året, skulle denna aflöning vara allt för ringa för att förmå en person med vanliga kvalifikationer att för lifstiden egna sig fullt åt platsens skötande, och man skulle löpa fara att tjänsten skulle efter hand med åren blifva en bisak för innehafvaren.

Jag hoppas att alla här i Kammaren måste medgifva att vi lärare vid Karolinska institutet sökt uppfylla vår pligt, då vi låtit oss angeläget vara att de, hvilkas undervisning åt oss anförtratts, icke onödigtvis må förspilla en tid af minst 4 månader af deras i allt fall ytterst långa och dyrbara studiekurs, hvilken i allmänhet först afslutas vid en tidpunkt, då de för länge sedan borde vara ute i det praktiska lifvet. Jag hoppas äfven att Kammaren medgifver att, då vi föreslagit inrättandet af denna plats, vi tagit hänsyn till statens intressen på ett sådant sätt, att jag vågar påstå, att jag ännu icke varit med om en debatt rörande något förslag, hvarigenom man med jemförelsevis så små medel, som nu i frågasättas, skulle kunna uträtta så mycket. Skulle Kammaren erkänna detta, men icke finna för godt att för inbesparing af 4 månader i studiekursen för alla medicine studerande i Sverige göra en uppoffring af 3,000 kronor om året, så vore detta sorgligt, och jag hoppas att Kammarens utslag kommer att blifva ett annat. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Borg: För min del ber jag få förklara att de skäl, som blifvit åberopade af Herr Ecklesiastikministern och den vetenskapsman, som nyss hade ordet, äro för mig så öfvertygande, att jag icke ett ögonblick tvekar att tillstyrka bifall till hvad Kongl. Maj:t i förevarande fall begärt. Då det är visadt att den ifrågasatta anordningen icke allenast befrämjar de praktiska studierna, utan äfven förkortar studietiden för de studerande och derigenom besparar för dem stora summor, och då man tillika vet, att deras kurs är särdeles dyrbar och lång, så kan jag icke finna annat än att det fordrade beloppet 3,000 kronor är en obetydlighet i förhållande till de fördelar, som kunna vinnas, om förslaget antages. Jag tror också att man öfverallt i landet skall anse det vara skäligt, om Kammaren bifölle Kongl. Maj:ts proposition. För min del får jag således yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen framställde propositioner på dels bifall till Utskottets hemställan, dels afslag å densamma och bifall i stället till Kongl. Maj:ts framställning; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande

ja besvarad. Votering begärdes likväl, i följd hvaraf nu uppsattes justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 6:te punkten af Utlåtandet N:o 14, röstar.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har Kammaren med afslag å Utskottets hemställan bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet framställda proposition.

Omröstningen utföll med 105 ja och 82 nej; och hade Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

Punkten 7.

Bifölls.

Punkten 8.

Herr *J. G. Granlund*, med hvilken åtskilliga ledamöter af Andra Kammaren instämt, hade i en inom Kammaren väckt motion (N:o 78) på anförda skäl föreslagit, att det ordinarie anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom måtte höjas till 100,000 kronor, men hemställde Utskottet, att motionen måtte af Riksdagen lemnas utan vidare afseende. Efter föredragning af denna Utskottets hemställan anförde:

*Angående
höjning af
anslaget
till under-
stödjande af
läroanstalter
för högre
undervisning
åt qvinlig
ungdom.*

Herr Granlund: Då jag är lifligt öfvertygad om nyttan, behovet och rättvisan af att detta anslag blir förhöjdt, så torde det ursäktas mig, såsom motionär, att jag icke kunnat åtnöja mig med det slut hvartill Utskottet kommit.

Utskottet har hufvudsakligen fäst sig vid den omständigheten, att nödig utredning icke kan af enskild motionär åstadkommas, med stöd hvaraf ock Utskottet gör det uttalande, att, innan ytterligare anslag för ifrågavarande ändamål beviljas, utredning af frågan erfordras hnruida beskaffenheten och resultaten af den undervisning, som vid de ifrågavarande läroverken meddelas, äro sådana, att den bör af statten i större omfång än förr understödjas.

Som herrarne veta, har en motion inom Första Kammaren blifvit väckt om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i och för en sådan utredning, samt att Kongl. Maj:t täcktes derefter inkomma med proposition i ämnet. Första Kammaren biföll ett sådant skrifvelseförslag, hvori äfven ingick frågan om statsunderstöd; Andra Kammaren ville icke oakadt återremiss från Första Kammaren gå in på detta moment, och följden blef den, att ingen skrifvelse alls afgick. Just därför att Ut-

*Angående
höjning af
anslaget
till under-
stödjande af
läroanstalter
för högre
undervisning
åt qvinlig
ungdom.
(Forts.)*

skottet säger att utredning tarivas innan anslag beviljas, torde man kunna förutsätta, att de anslag, som redan beviljats och gång efter annan förhöjts, tillkommit alltför lättvindigt eller utan tillbörlig utredning. Dock är detta icke händelsen. Redan 1866, under gamla statsskicket, affärdade Riksdagen en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning derom, huruledes den qvinliga undervisningen skulle lämpligen af staten ordnas. Kongl. Maj:t tillsatte en komité, som 1868 afgaf sitt betänkande i frågan, ett betänkande som är ganska intressant och visar, att man gjort sig ganska mycken möda med sakens utredning och kom till det resultat att staten bör verksamt bidraga till den qvinliga ungdomens bildning. Men ej förr än 1873 inkom härom någon proposition till Riksdagen. Deri föreslog Kongl. Maj:t inrättandet af fyra elementarskolor för qvinlig ungdom. Riksdagen ville icke bifalla detta. Man ansåg nemligen att kommunerna borde deltaga i kostnaderna, på grund hvaraf också propositionen förkastades och en skrifvelse till Kongl. Maj:t afläts med anhållan, det ville Kongl. Maj:t till näst derefter kommande Riksdag afgifva nytt förslag, sålunda affattadt, att äfven kommunernas deltagande blefve stadsgadt. Men icke heller detta förslag blef af Riksdagen antaget. Den åsigt gjorde sig då gällande, att det vore bättre att understödja enskilda skolor än att upprätta för statsverket kostsamma allmänna skolor, till hvilkas erhållande hvarje provins skulle anse sig berättigad. På grund häraf inkom Kongl. Maj:t med begäran om anslag, och beviljades då 30,000 kronor. Sedermera hafva dessa anslag småningom genom ytterligare 2:ne Kongl. propositioner ökats och uppgå nu till 70,000 kronor. Således, då det nu befintliga anslaget tillkommit till följd af 3:ne Kongl. propositioner, tillkomna på grund af en komités arbete, så bör man icke såsom skäl för afslag skarpt framhålla nödvändigheten af en ytterligare utredning, innan vidare anslag lemnas. Man skulle nu till och med kunna tro, det man har den föreställningen, att dessa anslag utdelades till skolorna utan någon som helst kontroll från statens sida. Till förekommande af en sådan missuppfattning skall jag taga mig friheten åberopa de vilkor, Kongl. Maj:t vid utdelandet af det senaste anslaget genom Kongl. brefvet den 29 December 1882 föreskrifvit. Det heter der:

“Såsom ytterligare vilkor för anslagens åtnjutande hafve VI funnit godt föreskriiva:

att läroanstalterna skola under den tid, för hvilken understöd af statsmedel är beviljadt, stå under inseende af vederbörande eforalstyrelse eller den person, denna myndighet eger att till inspektor förordna, samt derjemte vara underkastade den särskilda inspektion chefen för Vårt Ecklesiastikdepartement kan finna lämpligt föreskrifva;

att vederbörande skolstyrelse, föreståndare eller föreståndarinna skall inom en månad efter läsetermins början till eforalstyrelsen insända i två exemplar förteckning öfver skolans lärare och lärarinnor, med upplysning om det antal lärotimmar i veckan, som åligger hvar och en af dem, den för skolan bestämda läsordning samt uppgift å antalet lärjungar i skolans särskilda klasser eller afdelningar; börande

det ena exemplaret ofördröjligen af eforalstyrelsen till Ecklesiastikdepartementet insändas;

att styrelsen, förståndaren eller föreståndarinnan skall efter slutet af den termin, hvarmed läsår går till ända, till Ecklesiastikdepartementet aflemna redogörelse för skolans verksamhet under det förflutna läseåret, affattad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de föreskrifter, som gälla angående dylika redogörelser för rikets allmänna läroverk; samt

att styrelsen, förståndaren eller föreståndarinnan derjemte skall vara förbunden att rörande läroverket lemna de upplysningar, som chefen för Ecklesiastikdepartementet särskildt kan finna nödigt infordra.

Härjemte hafve VI funnit godt förordna:

dels att, derest skolstyrelse, föreståndare eller föreståndarinna önskar att efter utgången af de två år, för hvilka statsunderstöd nu blifvit beviljadt, fortfarande komma i åtnjutande af sådant understöd, underdånig ansökning derom skall till OSS ingifvas före den 1 juli 1884, hvarvid böra meddelas de upplysningar, som i nådiga kungörelserna den 18 Maj 1878 och den 12 Juni 1882 äro föreskrifna;

dels ock att de anvisade medlen skola af Statskontoret till vederbörande skolstyrelser, föreståndare eller föreståndarinnor utbetalas med halfva beloppet den 1 Juni och andra hälften den 1 December hvartdera året, sedan genom intyg af eforalstyrelse eller inspektör blifvit styrkt, att skolan under den förflutna delen af året fullgjort de för anslaget åtnjutande stadgade villkor."

Jag skall bedja få upplysa, att vid utdelningen af de senast beviljade 20,000 kronor bestämde Kongl. Maj:t, att icke mindre än 52 friplatser skulle lemnas, för att komma i åtnjutande af detta anslag, äfvensom att för 107 elever skulle årsavgiften nedsättas till belopp icke öfverstigande 50 kronor. Det är således alldeles gifvet, att det egentligen är de mindre bemedlade och alldeles obemedlade, som draga nytta af detta anslag. Då de 50,000 kronorna utdelades, bestämdes såsom villkor, att icke mindre än 151 friplatser vid de qvinliga läroverken skulle lemnas, och att 290 elever skulle erhålla nedsatt årsavgift. Således åtnjuta för närvarande genom nuvarande anslaget, 70,000, kronor 210 elever friplatser och 397 lägre årsavgifter, ej uppgående öfver 50 kronor. Männe det kan finnas något enda anslag, som så mycket verkar till de obemedlades fördel som just detta? Huru många af dessa obemedlade flickor skulle väl hafva kommit i tillfälle att erhålla denna undervisning, om icke detta anslag funnits?

Man har vid föregående tillfällen räknat ut, huru mycket hvarje af ynglingarne vid våra elementarläroverk kosta staten. Jag undrar, huru förhållandena skulle gestalta sig, om man på samma sätt beräknade, huru mycket hvarje af dessa qvinliga elever kostar staten, och sedermera gjorde en jämförelse deremellan.

Då man i våra dagar vill göra så mycket för qvinnan i socialt hänseende, utsträcka hennes verksamhet i statens tjänst, göra henne myndig vid 21 års ålder, lemna henne politisk rösträtt, ja till och med göra henne till riksdagsman, då bör staten också göra något mera för hennes uppfostran, ty det kan icke vara nog, att staten gifvor qvin-

*Angående
höjning af
anslaget
till under-
stödjande af
läroanstalter
för högre
undervisning
åt qvinlig
ungdom.
(Forts.)*

*Angående
höjning af
anslaget
till under-
stödjande af
läroanstalter
för högre
undervisning
åt qvinlig
ungdom.
(Forts.)*

nan på många områden en vidsträcktare verksamhet, man bör väl ock tillse, att staten mer än hittills bereder henne en möjlighet att begagna sig deraf genom tillfälle till erhållande af bättre undervisning. En och annan säger visserligen att man, genom att gifva henne en högre skolbildning, förrycker henne från familjelifvet, men för min del hyser jag den öfvertygelsen, att bildningen verkar till danande af en god husmoder, och att i den husliga kretsen just den bildade qvinnan bäst motsvarar sin bestämmeelse.

För icke lång tid tillbaka läste vi officiellt i en tidning, hurusom en rektor på derom framställd begäran nekades att låta sina döttrar begagna undervisningen vid det läroverk, han sjelf förestod. Detta bevisar ju att qvinnan är utestängd från statens allmänna läroverk. Hon har blifvit uteslutande hänvisad till de enskilda läroverken, och detta förhållande synes mig tala för att staten bör göra allt mer och mer för dessa läroverk.

Man har sagt att en utredning borde göras, innan något vidare anslag beviljades. Jag vill nu icke precis neka till detta, men hvad jag bestämdt påstår är, att en förhöjning i anslaget är behöflig, hvilken utredning än kan komma att verkställas. Det är nemligen alldeles gifvet att ett anslag till de högre qvinliga läroverken af 100,000 kronor om året icke kan vara för högt. Och det kan icke vara rättvist att många skolor finnas, hvilka äro lika berättigade som de, hvilka erhållit anslag, men nu icke kunna erhålla sådant i brist af medel — och ändå har knappast någon skola kunnat erhålla det anslag Riksdagen ansåg borde vara högst, eller 3,000 — större delen endast 1,000 ja 500 kronor.

Om likväl denna väl behöfliga tillökning af detta anslag nu icke beviljas, vågar jag vördsamt hemställa till Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet att, då Kamrarne icke kunnat förena sig om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om den af Stats-Utskottet åberopade utredningen, man måtte till en kommande Riksdag erhålla en proposition från regeringen, så att frågan måtte blifva löst på ett lyckligt sätt, och ett tillräckligt anslag gifvas en gång, så att icke förhöjningar på 10- à 20,000 kronor årligen vidare, såsom de senare åren skett, behöfva ifrågakomma.

Jag finner mig dock föranlåten att yrka bifall till min motion om anslagets höjande till 100,000 kronor, öfvertygad att intet anslag kan beviljas till ett mera ädelt ändamål än detta, och att efter hvilken utredning, som än sker, det nuvarande beloppet är alldeles för lågt.

Herr Hörnfeldt: Jag skall endast med anledning af den siste ärade talarens yttrande be att få nämna, att Utskottet ingalunda underskattat motionens goda syfte, men att Utskottet, då det afstyrkt bifall till densamma, utgått från den synpunkten att, innan någon förhöjning uti ifrågavarande anslag sker, en undersökning bör göras rörande resultatet af den undervisning, som meddelas i dessa skolor. Jag tror därför att motionären bör kunna vara tillfredsställd med Utskottets utlåtande, emedan han väl bör inse, att hvarken Första eller Andra Kammaren hyser någon ovilja emot dessa skolor, utan att

de endast vilja se huru undervisningen i dem bedrifves, innan de höja anslaget till dem. Och att Riksdagen begär en sådan utredning är väl förlätligt, då det är fråga om ett anslag på 100,000 kronor. Dessa äro de skäl, som ligga till grund för Utskottets utlåtande och som göra, att jag ber att få yrka bifall till detsamma.

*Angående
höjning af
anslaget
till under-
stödjande af
läroanstalter
för högre
undervisning
åt gvinlig
ungdom.
(Forts.)*

Herr Abraham Rundbäck: Äfven jag tillhör deras antal, som önska att en utredning af saken måtte ske, innan man beviljar någon förhöjning i anslaget. Men då nu frågan om denna utredning här vid riksdagen kommit i ett slags baklås, ber jag att i likhet med motionären få till chefen för Ecklesiastikdepartementet rigta en vördsam anhållan derom, att regeringen måtte med allvar taga saken om hand, på det att den önskade utredningen icke måtte allt för länge låta vänta på sig och förhindra den behöfliga förhöjningen i det ifrågavarande anslaget.

Häruti instämde Herr *Key*.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kammarerna Utskottets hemställan.

Punkten 9.

Bifölls.

Punkten 10.

Sedan Kongl. Maj:t gjort framställning om en förhöjning af 10,000 kronor i anslaget till arvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer, hade Herr *C. Carlson* i en inom Andra Kammarerna väckt motion föreslagit,

*Angående
höjning af
anslaget till
arvoden och
resekostnads-
ersättning åt
folkskole-
inspektörer.*

1:o att Riksdagen behagade besluta att genom underdånig skrifvelse hos Konungen anhålla, att föreskrift meddelas vederbörande folkskoleinspektörer, att de ej oftare än hvar tredje år inspektera de under deras inspektion stående folkskolor och småskolor, der undervisning, lokaler och undervisningsmateriel vid en föregående inspektion befunnits utan anmärkning; och

2:o att anslag till förhöjning i arvoden och resekostnad åt folkskoleinspektörer ej måtte af Riksdagen beviljas.

Med anledning häraf hemstälde Utskottet, att Riksdagen, med afslag å Herr *C. Carlsons* ofvan berörda motion, måtte bifalla hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit och således höja anslaget till arvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer med 10,000 kronor, eller från 85,000 kronor till 95,000 kronor.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr *C. Carlson*: Herr Talman, mine herrar! Då Utskottet i nu föredragna punkten vidrört mitt förslag rörande dels den inskränk-

*Angående
höjning af
anlaget till
arfvoden och
reskostnads-
ersättning åt
folkskole-
inspektörer.
(Forts.)*

ning i folkskoleinspektörernes inspektionsresor, att desamma ej oftare än hvar tredje år borde företagas i de folkskolor och småskolor, der undervisning, lokaler och undervisningsmateriel vid en föregående inspektion befunnits i tillbörligt skick, och dels att den af Kongl. Maj:t äskade förhöjning af 10,000 kronor i anlaget till arfvoden och reskostnadsersättning åt folkskoleinspektörerne ej måtte af Riksdagen bifallas, så ber jag att få yttra några ord.

Det ärade Stats-Utskottet nämner, att då det gynsamma förhållandet att undervisningen m. m. vid åtskilliga skolor befunnas i tillbörligt skick vore att i ej ringa mån tillskrifva just den inspektion, som öfver skolorna utöfvades, och då det skulle möta svårighet att uppdraga gränsen mellan de skolor, der inspektion en längre tid kunde umbäras, och öfriga skolor, det torde saknas anledning att inskränka inspektionen. Jag vill medgifva, att Utskottet har rätt derutinnan, att den inspektion, som öfver skolorna utöfvas, i ej ringa mån bidragit till att åtskilliga bland dem befinna sig i tillbörligt skick. Om så icke vore förhållandet, så kan man fråga: hvartill skulle väl eljest inspektionen tjena? Men jag kan deremot icke gå in på Utskottets yttrande i afseende på svårigheten att uppdraga gränsen mellan de skolor, der inspektion skulle kunna under längre tid umbäras, och öfriga skolor; ty folkskoleinspektörerne böra väl veta, hvilka skolor som äro i tillbörligt skick, och hvilka skolor icke äro det. Om de äro okunniga om den saken, så äro de komplett odugliga. Jag har icke, såsom Utskottet säger, yrkat att inspektionen skulle en längre tid uteblifva, utan jag har föreslagit att den borde återkomma endast hvar tredje år i de skolor, som vid en näst föregående inspektion befunnits utan anmärkning. Som jag själf varit folkskolelärare i 30 år, bör jag känna till nyttan och nödvändigheten af inspektionen, som jag anser icke bör för ofta återkomma. Jag vill blott tillägga, att i den skola, der jag meddelat undervisning, har denna inspektion icke varit till särdeles stor nytta. I detta afseende vill jag liknelsevis anföra ett exempel. En person, som hade en liten egendom, försatte densamma i behörigt skick samt öfverlemnade derpå egendomen åt en inspektor. Efter någon tid besökte han egendomen för att undersöka, huru densamma förvaltades, och fann dervid att detta skedde till hans fulla belåtenhet. Icke desto mindre upprepades dessa besök oftare, med den påföljd att inspektoren, som tydde de obehägnade besöken såsom ett slags spioneri, slutligen blef missbelåten samt afsade sig förvaltningen till men för egendomsegaren. Detta exempel kan tillämpas på folkskoleinspektörernes resor. Skollärarne kunna väl icke, såsom den nämnde inspektoren, afsäga sig sin befattning, men följden af dessa ofta återkommande inspektioner är den, att skollärarne blifva mera liknöjda och slappa i utförningen af sin verksamhet. Deremot tror jag att bifall till mitt förslag skulle på skollärarnes och i synnerhet på skolrådets verksamhet utöfva ett välgörande inflytande, så att under de senare stående skolor i allmänhet snart skulle komma att tillhöra den kategori, der inspektion behöfde ega rum endast hvar tredje år. Emellertid vill jag icke göra något yr-

kande i sådant syfte, utan öfverlemnar afgörandet åt Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet, hvilken nog lär draga försorg om, att icke dessa inspektioner för ofta företagas.

Beträffande deremot den ifrågasatta anslagsförhöjningen, så anser jag att densamma borde kunna undvikas. Af Utskottets betänkande inhämtas, att folk- och småskolornas antal vid början af år 1883 växt till niotusensexhundrafemtio två med tiotusenåttahundrafyratiosex lärare och lärarinor. Beräknar man den ersättning, som af nuvarande anslag tillika med de anslag, som utgå af landstinget, tilldelas folkskoleinspektörerna, så kan denna ersättning antagas uppgå till tio kronor på hvarje skola. Så vidt jag har mig bekant, kan en folkskoleinspektör medhinna att besöka tre å fyra skolor på en och samma dag och kan således beräkna ett arfvode af trettio å fyratio kronor för hvarje dag, ett arfvode, hvarmed han väl borde vara belåten, utan att behöfva upptaga flere resedagar, än det finnes dagar i året.

Att sådant likväl inträffat synes af Stats-Utskottets utlåtande N:o 28 vid 1879 års riksdag. I nämnda Utlåtande förekommer: "sålunda har en inspektör i ett stift (namnet på stiftet kan ju ej behöfva nämnas), med 300 kronors årsarfvode, besökte folkskolan i en närbelägen stad icke mindre än 29 gånger under samma år och därför beräknat femtio-fyra rese- och förrättningsdagar samt dessutom upptagit från 2 till 5 kronor i väntpenningar vid skolan för samma skjuts, som gått fram och åter. Denne inspektörs resekostnad uppginge till 2,257 kronor 77 öre för resor af 333 mil med 200 rese- och förrättningsdagar, då en annan med samma årsarfvode endast rest 42 mil samt beräknat 23 rese- och förrättningsdagar med en kostnad af 189 kronor. En inspektör i samma stift, med 600 kronors arfvode, hvilken hufvudsakligen besökt skolorna i hufvudstadens granskap, hade likväl derunder rest 480 mil samt beräknat 433 rese- och förrättningsdagar med en kostnad af 3,167 kronor." Denne sistnämnde hade således rest bortåt 100 dagar mer än året har dagar. Vidare säges i samma utlåtande: "Vid 1859--1860 årens riksdag hade för folkskoleinspektionerna beviljats 17,000 kronor, vid 1865--1866 årens riksdag 40,000 kronor, vid 1872 års riksdag 52,000 kronor, vid 1874 års riksdag 65,000 kronor samt vid 1878 års riksdag 85,000 kronor. Häraf syntes, att kostnaderna för inspektionen stegrats i samma mån, som densamma möjligen kunde hafva inskränkts, sedan organisationen af skolorna med få undantag blifvit genomförd." Då en inspektion fortgått i närmare 30 år, borde man kunna fordra, att alla skolor befunne sig i fullgodt skick, och på den grund yrkar jag, att ifrågavarande anslag bibehålles vid sitt nuvarande belopp, 85,000 kronor.

Vidare anfördes icke. Herr Talmannen gaf propositioner dels å bifall till Utskottets hemställan och dels å afslag å densamma och bifall i stället till det af Herr Carlson i hans nu afgifna yttrande framställda förslag, och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och företogs i enlighet med följande nu uppsatta och af Kammaren godkända omröstningsproposition:

*Angående
höjning af
anslaget till
arfvoden och
resekostnads-
ersättning åt
folkskole-
inspektörer.
(Forts.)*

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 10:de punkten af Utlåtandet N:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, beslutat, att anslaget till arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer skall med oförändradt belopp, 85,000 kronor, utgå.

Omröstningen, utföll med 100 Ja mot 71 Nej; och var alltså Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

*Angående
indragning
af stats-
anslaget till
»folkunder-
visningens
normalskola».*

Punkten 11.

I denna punkt hemställde Utskottet, af en af Herr *F. T. Borg* inom Andra Kammaren väckt motion om indragning af anslaget till folkundervisningens normalskola måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Efter föredragning af Utskottets hemställan, anförde

Herr *Borg*: Jag skall börja med att yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till min motion på de grunder, som jag skall söka att i största korthet anför. Jag finner nemligen att denna skolas verksamhet för närvarande ej är i öfverensstämmelse med de villkor, som Riksdagen 1865—1866 uppställde för det då förhöjda anslaget. Det står nemligen i nämnda års statsverksproposition, att "sällskapet måtte sättas i tillfälle att än vidare utsträcka sin verksamhet, hvilken, "oberoende af någon viss undervisningsmetod, företrädesvis skulle afse att gagna folkskoleväsendet dels genom underhållande af en profskola, dels genom beredande af tillfälle till undervisning och öfning åt sådane *unge män*, som antingen önska inträda vid statens seminarier, eller egna sig åt lärarekallet vid de mindre skolor, der examinerade lärare icke erfordras, dels äfven genom att förlägga och utgifva läsböcker och annan undervisningsmateriel."

Nu har, enligt mitt förmenande, sällskapet icke uppfyllt mer än det sista villkoret, nemligen att förlägga och utgifva läsböcker och annan undervisningsmateriel; men de öfriga villkoren har det icke uppfyllt hvarken under skolans äldre period efter 1867 eller under dess senare till 1883 i September, då den ombildades. Det är nemligen, såsom herrarne behagade finna af hvad jag uppläste, en skola för beredande af undervisning åt *unge män*, men från 1883 har det varit en skola för beredande af undervisning åt *unga kvinnor*. "Och sådana, som önska inträde i statens seminarium", stod det vidare. Men under skolans äldre tider har den icke heller uppfyllt sitt ända-

mål i detta afseende, enär så beskaffade lärare icke utbildades, såsom jag förut nämnt.

Alltså uppfylldes icke ens de formella villkoren för anslaget höjande. Detta är en sida af saken. Den andra sidan är den, att förändringen alldeles icke uppfyller något för staten gagneligt ändamål. Man skulle kunna tänka sig, att denna skola dock skulle kunna gagna i dess nya skick derigenom, att under elevåldern mellan 14 och 16 år undervisning skulle beredas eleverne, så att det icke behöfde blifva någon lucka mellan folkskolan, der undervisningen gemenligen slutar vid 14 års ålder, och seminarierna, der undervisningen börjar vid 16 år. Men jag ber att få bemärka, att denna lucka existerar icke i *undervisningen*, ty folkskolans högsta klasser lemna sådan undervisning, att de kunskaper, som der inhemtats, äro tillräckliga för vinlande af inträde i seminarierna. Således finnes ingen lucka mellan folkskole- och seminarieundervisningen.

Visserligen säger man, att den undervisning, som meddelas i denna skola, skulle göra det möjligt för eleverna att sedermera öfverhoppa en klass i seminariet, och att man på det sättet skulle kunna tillgodogöra sig skolan. Men då frågas, om det icke blir en öfverflödigg parallelundervisning, när samma undervisning meddelas både i normalskolan och i den lägsta klassen i seminariet. Jag vill här tillägga, att om det vore någon brist på sökande till inträde i seminariet, så kunde det vara skäl att låta detta anslag fortfarande utgå, men så är icke förhållandet, ty det finnes hundratals elever, som äro fullt kompetenta att inträda i seminariet, ja, mången gång till och med i besittning af större kunskapsmått, än som erfordras för inträde derstädes, men som af brist på plats icke kunna intagas. Då frågas: är det under sådana förhållanden skäl, att staten bidrager att ytterligare öka antalet af de sökande? Det besynnerligaste af allt är, att man på ett konstadt sätt söker att få sådana elever. Det heter i Utskottets betänkande, att af de 24 lärjungar, som för närvarande bevista läroanstalten, hafva 2 sin hemort i Norrköping, 1 i Norrtelje, 1 i Upsala, 1 i Veckholms församling af Upsala län, samt de öfriga 19 i Stockholm. Det är ju märkvärdigt, att så många af lärjungarne äro från städerna, der det finnes goda läroanstalter, under det att endast ett fåtal äro från landskommunerna. Det är visserligen tillräckligt med dem som finnas, men det ser i alla fall något besynnerligt ut. Det har upplysts, att en del af dessa unga flickor på 14 à 16 år, som äro från landsorten, skulle åtnjuta förmånen af fri bostad i sällskapets hus. Ja, det är mycket godt och väl att draga hit dem från landet och gifva dem fria husrum på Ladugårdslandet, men man vet icke huru vida sällskapet tager någon vård om dem i öfrigt och egnar dem tillräcklig tillsyn; och detta torde vara minst lika viktigt.

Beträffande Utskottets uppgift, att dessa flickors ålder är mellan 14 och 16 år, vill jag tillägga att medelåldern enligt öfverstyrelsens tabeller redan 1882 uppgick till $14\frac{1}{2}$ år. Det fans till och med en och annan, som var ända till 16 à 17 år, men de utgjorde naturligtvis undantag. Säkert är emellertid, att medelåldern redan 1882 var $14\frac{1}{2}$ år, och jag förmodar att den nu uppgår till 15 år. Dermed

*Angående
indragning
af stats-
anslaget till
»folkundervisningens
normalskolan».
(Forts.)*

Angående
indragning
af stats-
anslaget till
»folkunder-
visningens
normalskola».
(Forts.)

må nu vara hur som helst, ty den saken har icke någon väsentlig inverkan på frågan, men en annan sida af saken, som jag vill fästa mig vid, är, att detta anslag med hänsyn till sällskapets ekonomiska ställning är alldeles obehöfligt. Enligt hvad protokollen och räkenskapen utvisa, har detta sällskap från 1870 till 1881 förökat sin förmögenhet från 77,000 kronor till 124,000 kronor. Jag skulle tro, mine herrar, att detta icke är ett så litet kapital, utan att det tvärtom är ett lyckligt resultat af rörelsen, så lyckligt till och med, att jag tycker att staten icke vidare behöfver bidraga med något anslag. Nu är det visserligen sant, att, då folkskolelärareseminariet kom till, sällskapet för folkundervisningens befrämjande öfverlemnade den lokal, sällskapet då innehade, till folkskolelärareseminariet och dessutom bekostade lokalens inredning. Sällskapet begärde af staten i ersättning härför antingen 25,000 kronor på en gång eller en förhöjning af 1,500 kronor i det årliga anslaget. Riksdagen beviljade denna förhöjning, och anslaget ökades således från 3,000 till 4,500 kronor. Men då detta förhöjda anslag utgått under en lång följd af år, kan staten nu anse sig hafva till fullo gäldat de omkostnader, sällskapet hade för inredning af den ofvannämnda lokalen. Staten står således enligt mitt förmenande icke i någon slags obligation till sällskapet i detta afseende, utan tvärtom. Om man räknar i hop hvad staten sedan 1867 uppförat på detta sällskap, skall man finna att det är icke mindre än 76,000 kronor, och likväl kan man säga, att sällskapet under tiden från 1867 till dato icke uppfyllt de bestämmelser Riksdagen föreskrifvit för anslagets utgående utom i afseende på undervisningsmaterielen och en läsebok, som sällskapet för billigt pris tillhandahållit staten. Det är det enda nyttiga sällskapet under denna tid utträttat. Jag säger detta icke för att klandra sällskapet — ty dess äldre verksamhet har varit utmärkt, och det har gjort sig förtjent af landet — men efter år 1867 har det icke lyckats att på det området uppfylla, hvad man af det skulle kunnat önska och äfven sällskapet sjelft önskat. Jag vågar till och med gå så långt, att det i detta ögonblick icke lär finnas en enda folkskolelärare eller lärarinna i Stockholm, som tagit notis om denna skolas verksamhet, hvilken icke skall säga, att den är totalt öfverflödig. Men att åt en sådan skola, som icke uppfyller något särskildt ändamål och som icke heller för sin ekonomi behöfver af staten 4,500 kronor om året och på hvilken staten redan under en följd af år uppförat 76,000 kronor, vidare anslå medel, anser jag vara en så stor misshushållning med statens medel, att jag icke kan vara med derom. Vidare ber jag få nämna, att intresset för sällskapets verksamhet så förslappats, att, då antalet af dess medlemmar år 1874 uppgick till 142, utgjorde det samma år 1881 icke mer än 78. Jag lemnar emellertid detta derhän och vill blott betona, att då sällskapet disponerar stora tillgångar — i fastighet 85,000 kronor, i utlånta penningar 28,000 kronor, i materiel 8,000 kronor och i öfriga tillhörigheter öfver 3,000 kronor eller i allo 124,000 kronor — anser jag det på grund häraf vara alldeles försvarligt, att staten på detta sällskap skall uppföra några pennin-

gar, då det väl kan hjälpa sig sjelft, och det finnes andra viktiga ändamål, som mera förtjena att af staten befrämjas.

Då jag icke vill uppehålla Kammaren med ytterligare detaljer, ber jag således att få yrka afslag å Stats-Utskottets hemställan och bifall till min motion.

*Angående
indragning
af stats-
anslaget till
»folkunder-
visningens
normalskola».
(Forts.)*

Herr Abr. Rundbäck: Då jag vid föregående punkt fann, att ingen af Stats-Utskottets ledamöter försvarade hvad Utskottet föreslagit, utan att man blott väjdade till voteringsurnan, och detta möjligen kan blifva förhållandet äfven nu, eftersom jag icke hört någon af Utskottets ledamöter begära ordet, anser jag mig skyldig att, med åberopande af allt hvad Utskottet i frågan förebragt, yrka bifall till Utskottets förslag. Sällskapets verksamhet kan jag icke noga eller i detalj framställa eller i penningebelopp värdera; men hvad jag vet och en lång erfarenhet gifvit vid handen är, att man har detta sällskap att tacka för månget godt initiativ till folkupplysningens och folkundervisningens höjande. Sedan sällskapet arbetat i en riktning, och målet på detta håll uppnåtts, har det öfvergått till en annan, och så undan för undan. Jag tror derföre, att vi hafva använt de penningar, som vi till sällskapet utgifvit, för ett synnerligen nyttigt ändamål, och att vi fortfarande skola göra det, om vi bifalla hvad Utskottet föreslagit.

I detta anförande instämde Herrar *Granhund, Lyth* och *J. Andersson* i Häckenäs.

Härmed var öfverläggningen slutad. Sedan Herr Talmannen gifvit propositioner å de olika yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 12.

I anledning af så väl en af Kongl. Maj:t i ämnet gjord framställning som äfven åtskilliga inom båda Kamrarna väckta motioner hade, i fråga om löneförbättring åt folkskolelärare och lärarinnor, samt ändrade grunder för deras aflöning, Utskottet, under denna punkt, hemställt, att Riksdagen måtte

“a) besluta att — under förutsättning deraf, att skoldistrikt för ordinarie folkskolelärare eller lärarinna, som under minst fem år oförvitligen tjenstgjort, antingen redan beviljat ordinarie kontant aflöning af 700 kronor eller ock för nästkommande år 1885 bestämmer aflöningen till nämnda belopp — staten skall bidraga med två tredjedelar af hela denna lönesumma samt att för ändamålet utöfver hvad redan är härtill anslaget skall på *extra stat* för år 1885 uppföras ett förslagsanslag af 180,000 kronor;

b) i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, *dels* att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning af frågan om ny reglering på ordinarie stat af lönerna till folkskolelärarne och folkskolelärarinnorna i riket och dervid låta undersöka, bland annat, i hvad mån pensions-

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.*

Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
Forts.)

förhållandena för dessa lärare och lärarinnor beröras af sådan reglering, och huruledes den förändring i nu bestämda aflöningsförhållanden må kunna vidtagas, att, derest antingen kommun eller lärare eller lärarinna sådant åstundar, de naturaprestationer, hvilka icke bestå af bostad, bränsle och trädgårdsland, må kunna utbytas mot kontant penningbelopp, hvarvid tillika torde böra tillses i hvad mån förändring i proportionen mellan statens och kommunernas bidrag till aflöningen kan vara erforderlig; *dels ock* att Kongl. Maj:t derefter behagade till nästa Riksdag framlägga förslag till reglering af lönerna för folkskolelärarne och folkskolelärarinnorna i riket, hvarigenom statens bidrag kunna på ordinarie stat uppföras“.

Emot denna Utskottets hemställan hade reservationer anmälts

af Herrar Grefve *G. Sparre*, *L. W. S. Lothigius*, *R. Törneblad*, *J. Widén* och *Sven Andreasson*, hvilka vid ofvan anförda moment b) hemställt: att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, *dels* att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning af frågan om ny reglering, med uppförande på ordinarie stat af statens bidrag, af lönerna till folkskolelärarne och folkskolelärarinnorna i riket och der-vid låta undersöka, bland annat, i hvad mån pensionsförhållandena för dessa lärare och lärarinnor af sådan reglering beröras, i hvad mån de naturaprestationer, hvilka icke bestå af bostad, bränsle och trädgårdsland, lämpligen må kunna och böra mot kontant penningbelopp utbytas och i hvad mån förändring i proportionen mellan statens och kommunernas bidrag till aflöningen kan vara erforderlig, *dels ock* att Kongl. Maj:t derefter behagade till nästa Riksdag framlägga förslag till reglering af lönerna för folkskolelärarne och folkskolelärarinnorna i riket, hvarigenom statens bidrag kunna på ordinarie stat uppföras“;

af Herrar *L. M. Nordenfeldt* och *C. E. Casparsson*;

af Herrar *O. B. Olsson* och *Nils Petersson*; samt slutligen

af Herr *Sven Nilsson*, hvilken yrkat, att Utskottet skulle hos Riksdagen hemställa, att Riksdagen måtte besluta:

“a) att ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola skall åtnjuta i årlig lön minst 600 kronor. Har sådan lärare eller lärarinna oförvitligen tjenstgjort i 5 år, då skall lönen, om den ej redan uppgår till 700 kronor, höjas minst till detta belopp; och skall det åligga skoldistrikt att derjemte förse lärare eller lärarinna med tjenlig bostad och nödigt bränsle samt, så vidt ske kan, med ett lämpligt jordland för att till trädgård användas. Försättes undervisningen i folkskola öfver 8 månader af året, skall lönen för hvarje öferskjutande månad höjas med $\frac{1}{3}$ del af minimilönen, värdet af bostad, bränsle och trädgård dock deri ej inbegripet. Skoldistrikt, som beslutar, att folkskolelärare eller lärarinna skall erhålla sommarbete och vinterfoder åt en ko samt jordland, skall ega rättighet att på den kontanta lönen afdraga högst 100 kronor;

b) att för bestridande af den kontanta lönen jemte värdet af sommarbete och vinterfoder för en ko samt jordland, der sådant upplåtes till folkskolelärare eller lärarinna, skoldistriktet skall utgifva $\frac{1}{3}$ del och staten $\frac{2}{3}$ delar; dock att bidrag till aflöningen af statsmedel icke skall utgå för högre lönebelopp än 600 kronor under de första fem tjänståren och 800 kronor under de derefter följande åren; skolande för det sålunda ökade statsbidragets bestridande, utöfver hvad redan är härtill anslaget, å ordinarie stat uppföras ett förslagsanslag af 400,000 kronor; samt

c) att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, *dels* att Kongl. Maj:t ville låta utreda, huru vida ofvanberörda lönereglering inverkar på folkskolelärares och lärarinnornas pensionsförhållanden, om pensionerna böra förhöjas, samt om i följd deraf afgifterna till pensionskassorna måste ökas, *dels ock* att Kongl. Maj:t derefter ville till Riksdagen göra de framställningar, hvartill utredningen kan föranleda“.

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

Efter det Utskottets under *mom.* a) gjorda hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Sven Nilsson: Som Kammaren torde funnit, har jag afgifvit min reservation mot nu föredragna punkt af Stats-Utskottets betänkande. Jag har för min del icke ansett nödvändigt, att, innan denna fråga afgöres af Riksdagen, en ytterligare utredning af densamma är behöflig, jag har nemligen trott, att båda Kamrarnes ledamöter böra känna så väl de anspråk, som med skäl kunna göras från folkskolelärares, som de uppoffringar, som billigtvis böra göras från så väl kommunens som statens sida. Jag tror således, att den äskade utredningen i detta afseende är öfverflödig; och hvad pensionsfrågan beträffar, är det ju naturligt, att om Riksdagen beviljar en löneförhöjning för skollärare, följer tydligen deraf att man får draga konsekvenserna och äfven gifva dem högre pension. Men jag medgifver gerna, att en utredning behöfs för att få veta det ökade tillskott, som pensionskassan möjligen kan behöfva, i fall lönerna ökas, hvarför jag också föreslagit en skrifvelse i detta syfte.

Jag har egentligen haft två syftemål med mitt förslag. Det ena är, att jag ansett det vara nyttigt både för regeringen, kommunerna och skolläraryn, om denna lönefråga så snart som möjligt blefve afgjord, så att skolläraryn å sin sida sluppe att ligga öfver regeringen med begäran om löneförbättringar, och Riksdagen blefve befriad från att tala om denna fråga. Och det torde väl ej lida något tvifvel derom, att skolläraryn borde vara bäst nöjda med att få saken afgjord så fort som möjligt, då en billig lönereglering kan vinnas. Det andra och icke minst viktiga syftemålet är, att jag anser, det staten bör lemna ett något större bidrag, än som nu är fallet, till kommunerna för de uppoffringar de göra för folkundervisningen. Det sistnämnda syftemålet tror jag vara berättigadt derföre, att jag anser kommunernas bidrag till skolväsendet vara så betungande på landsbygden, att om staten icke kommer med snar hjälp, föreställer jag mig att den välvilja, man önskar böra finnas hos folket för folksko-

*Angående
ätskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

lan, kommer att i betydlig grad minskas utaf helt och hållet ekonomiska skäl. De stora utgifter kommunerna på landet hafva, icke blott för skolväsendet, utan äfven för andra kommunens behof, göra, att de kommunala skatterna årligen ökas, hvarföre jag tror, att kommunerna, företrädesvis de små, icke i längden kunna stå ut med de stora uppförringar, de få göra för i synnerhet folkundervisningen, som häraf tager den största anparten, och hvilken under de senare åren växt i en högst väsentlig grad. Då härtill kommer, att kommunerna på landet icke hafva några nämnvärda inkomster, såsom fallet är i städerna, så är det lätt förklarligt, om kommunerna på landsbygden icke längre kunna hysa stora sympatier för att vidare öka sina utgifter för skolväsendet, ehuru detta sker med beklagande. Det är derföre lika viktigt att se till, att kommunerna erhålla större statsbidrag, än nu är fallet, som att reglera skollärarnes löner. Detta bidrag har jag föreslagit skulle utgå så att, i utbyte emot de naturaprestationer, som bestå i kofoder, ett aflöningssätt, som på många ställen visat sig i hög grad förargelseväckande och skadligt emellan församlingen och lärare, man i stället ökade den kontanta lönen och sålunda beredde kommunerna tillfälle att få bidrag af statsmedel äfven för den del af lönen, som nu utgår som natura-prestationer, hvilket torde vara rätt måttligt.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det af mig framställda förslaget är alldeles öfverensstämmande med det system, som i närvarande stund tillämpas, med undantag deraf, att jag förvandlat en del naturaprestationer till kontant lön. Jag har icke föreslagit höjning af lönebeloppet för skollärarne utöfver hvad det nu utgör enligt förordet års Riksdags beslut. De hafva enligt nu gällande stadga 500 kronor under de 5 första tjänståren årligen, samt årligen under den återstående tiden 600 kronor. Den kontanta lönen skulle alltså höjas med 100 kronor, såsom godtgörelse för mistadt kofoder. Jag har äfven velat lemna kommunerna rätt att i likhet med Riksdagens beslut förordet år öka lönerna med 100 kronor efter fem års tjänstgöring, och om kommunen således efter dessa fem år finner skäl höja lönen till 800 kronor, blir staten skyldig att bidraga härtill med två tredjedelar. Jag har således i detta fall underordnat min mening helt och hållet de principer, som redan nu tillämpas på grund af Riksdagens beslut förordet år. Det enda undantaget i detta fall skulle blifva, att med mitt förslag skollärarne skulle få något högre betaldt för kofodret, än som nu i allmänhet är fallet, och en ej obetydligt förhöjd pension. Kofodret kan i allmänhet icke beräknas till högre värde än 80 kronor, och om man beräknar värdet af 5 tunnor spanmål efter medelmarkegångspriset, blir värdet ännu mindre, men i afseende å skollärarnes lön har jag ansett mig böra upptaga dess värde såsom motsvarande 100 kronor, då man kommer rättvisan närmast. I de norrländska provinserna har man på många ställen inköpt en hemmansdel eller ett stycke jord för lärarens begagnande i stället för kofoder, och således har man i sådana fall redan bestämt, att skolläraren icke skall åtnjuta kofoder på det sätt, som

eljest är vanligt, hvilket naturligtvis beror på den fria öfverenskomsten. Enligt den nu gällande folkskolestadgan hafva skollärarne rätt, der så ske kan, att erhålla vinterfoder och sommarbete för en ko, och det har visat sig, att derom på många ställen uppstått ganska obehagliga strider emellan skolläraren och församlingen. Jag har därför föreslagit, att i församlingar der förhållanden kunna vara sådana, att församlingen har fördelar af att lemna foder och bete till skollärarens ko, sådant måtte fortfarande få ske emot afdrag på den kontanta lönen.

Någon skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet tror jag äfven af ett annat skäl alldeles icke behöfvas, ty pensionskassans ställning lär vara sådan, att för närvarande god tillgång finnes för det ökade behof, som framkallas af mitt förslag. På den afdelning af Stats-Utskottet, der denna fråga blifvit behandlad, sitter en ledamot, som är medlem i styrelsen för folkskolelärarnes pensionsinrättning, och han har upplyst, att öfverskott årligen uppstå å de till pensioner afsedda medlen, hvadan redan för närvarande tillräcklig tillgång finnes till betäckande af de förhöjningar i pensionerna, som uppstå af mitt förslag, och den del af förhöjda utgiften till pensionskassan, som skulle komma att utgå från kommunerna, skulle blifva mycket obetydlig, eller blott några kronor, hvaremot ingen tvekan torde kunna uppstå att bifalla. Jag medgifver att det förökade bidrag af statsmedel, som af antagande af mitt förslag skulle föranledas, skulle hufvudsakligen komma landtkommunerna till del, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att stadskommunerna hafva så stora inkomster, hvaremot landsbygden ej har något motsvarande, att jag icke anser någon obillighet uti att statsverket mer än hittills skett lemnar bidrag till landsbygdens utgifter i detta afseende.

Jag har för närvarande icke mer att tillägga, utan på grund af de angifna skälen yrkar jag afslag å Stats-Utskottets förslag och hemställer om bifall till punkterna a) och b) i min reservation, hvilka mom. jag anser motsvara punkten a) i Utskottets betänkande.

Herr J. Rundbäck: Den siste talaren sade, att det skulle vara nyttigt för regeringen, Riksdagen, kommunen och skollärarne sjelfve, om hans reservation ginge igenom. Det lär väl emellertid blifva rätt mycket fråga om huru vida det kan blifva någon fördel för någon af dem. Reservanten säger till en början, att lönen skall utgöra först 500 kronor utom kofoder eller ersättning därför, hvilken lön sedermera efter 5 års förlopp skulle höjas till 600 kronor eller, med inberäkning af ersättningen för kofoder, 700 kronor. Nu är förhållandet emellertid, att det finnes knappast någon enda folkskolelärare, som har blott 500 kronor, af det enkla skälet att man kan icke få någon för det priset, för en lön, som åtminstone i min hemort, i närheten af Göteborg, der lefnadskostnaderna äro mest lika dyra som i denna stad, är alldeles omöjligt att lefva på. Man kan heller icke begära, att en person skall här vid seminariet genomgå en dyr fyra års kurs för att sedan tjena blott för 500 kronor om året.

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(l'orts.)*

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning.
(Forts.)*

Tager man nu ifrån folkskolelärarne, som nästan utan undantag hafva 600 kronor *jemte* kofoder, detta kofoder, så få skollärarne tydligen icke en löneförbättring, utan tvärtom lida en löneförminskning af 100 kronor. Detta är alldeles origtigt, och jag förmenar, att det står icke i Riksdagens makt att göra *detta* och jag tror heller icke att den skall göra det.

Hvad nu beträffar hvad Syen Nilsson till en början säger om att staten skall bidraga med $\frac{2}{3}$ och kommunen med $\frac{1}{3}$ i folkskolelärarens aflöning, så har jag ingenting att deremot anmärka.

Hvad i frågan föreslagits har jag icke haft något emot, men vill emellertid yrka bifall till Stats-Utskostets förslag, och jag hoppas att Kammaren måtte bifalla Stats-Utskottets förslag så väl i första momentet som i fråga om en skrifvelse till regeringen.

Herr Sv. Nilsson: Jag skall bedja att få fästa Kammarens uppmärksamhet på, att den siste ärade talaren alldeles missförstått hvad jag yttrat i min reservation. Jag tror att mitt förslag är ganska klart, och tänker att det icke finnes någon i hela denna Kammare, som kunnat uppfatta detsamma som Herr Jöns Rundbäck. Jag föreslår, att bidrag af statsmedel till aflöningen icke skall utgå för högre lönebelopp än 600 kronor under de första 5 tjänståren, och 800 kronor under de derefter följande åren. Nu gällande skolstadga bestämmer, att lönen skall utgå med 500 kronor under de 5 första åren och sedan med 600 kronor, hvaremot jag föreslagit att den konstanta lönen, i stället för kofodret, skall höjas under hela tjänstetiden med 100 kronor årligen.

Jag har varit nödsakad att frångå mitt ursprungliga förslag, som innehöll att gifva folkskolelärarne och lärarinnorna en bestämd lön af 800 kronor sedan de tjenstgjort i 5 år, och öfverlemnadt åt kommunerna att härom sjelfva bestämma, på sätt sistlidne Riksdag beslutade. Det var knappast någon enda ledamot af Stats-Utskottet, som ville vara med om att fixera det maximilönebelopp, för hvilket statsmedel kan erhållas, till 800 kronor, emedan de ansågo, att man bör lemna i kommunens hand att i hvarje särskildt fall bestämma, huruvida lärarne gjort sig förtjenta af det högre beloppet, och således sjelfva bestämma om lönen skall höjas öfver 700 kronor, som jag föreslagit. Om mitt förslag antages, föreställer jag mig, att om kommunen vill höja lönen från den af mig föreslagna, hvilken, om jag räknar värdet af kofodret till 100 kronor, blir densamma som i nu gällande folkskolestadga är bestämd, så skall kommunen, om den anser att en folkskolelärare gjort skäl för en sådan aflöning, i de flesta fall medgifva minst det högsta lönebelopp, hvartill staten lemnar bidrag, och endast i sådant fall får staten bidraga med $\frac{2}{3}$ af lönen, men icke till ett lönebelopp, som bestämmes derutöfver. Det är ju alldeles naturligt, att om en kommun vill gifva en folkskolelärare en lön på 1,100 à 1,200 kronor, så eger kommunen dertill rätt, och gör det äfven, i fall den eger en lärare, som deraf gjort sig förtjent, men kommunen får dock icke af staten högre bidrag än $\frac{2}{3}$ af 800 kronor,

och så står det skrifvet i min reservation. Jag hoppas att Herr J. Rundbäck nu fått detta klart för sig.

Det skulle också förefalla mig högst besynnerligt, om folkskolelärarne icke ginge in på en sådan reglering, som jag föreslagit, hvilken tydligen är till deras fördel. Kommunerna hafva ju icke gjort upp något kontrakt med skollärarne, ty deras lön utgår i öfverensstämmelse med gällande folkskolestadga. Det vore dock för kommunerna icke något ondt deri, om skollärarne icke gjorde det eller kunde tvingas dertill, ty under sådana förhållanden blefve det ju som förut, då lärarne finge åtnöja sig med mindre fördelaktiga vilkor. Men jag kan ej tolka folkskolestadgan på det sättet, att folkskoleläraren icke skall anses skyldig att gå in på den lönereglering, som Konung och Riksdag bestämma; men i alla fall tror jag att mitt förslag är så mycket i folkskolelärarnes eget intresse, att jag icke tvekar förut säga, att ingen af dem skall neka att gå in på den löneförbättring, som af mitt förslag vinnes, om det antages af Riksdagen. Jag har förut nämnt, att lönen nu är 500 kronor för de 5 första åren och 600 kronor för de följande åren utom kofodret. Jag har värderat det senare till 100 kronor, och då kommunen kan dessutom gifva sin folkskolelärare 100 kronor mer i lön och af staten få $\frac{2}{3}$ af detta belopp, så är detta en löneförhöjning för dessa lärare, på samma gång som kommunen till deras aflönande får större bidrag, än hittills varit förhållandet. Jag tror således, att jag på intet sätt trasslat in frågan och ej heller varit för njugg mot skollärarne, hvilket jag anser mig tydligt hafva bevisat för hvar och en, som vill sätta sig in i dessa förhållanden. Jag har framlagt mitt förslag så väl i kommunens som folkskolelärarnes intresse; och jag tror att en lösning af denna fråga icke kan ske på ett enklare och lättare sätt, allraminst på det sätt, som den siste ärade talaren ansåg lämpligast. Allt för stora anspråk på löner för folkskolelärarne skall det nog visa sig att man ej får ega, åtminstone icke under den närmaste framtiden. Derröfve är rådligast antaga hvad som är möjligt erhålla.

Med afseende å det bidrag, som, enligt mitt förslag, staten skulle lemna till folkskolelärarnes aflöning, tror jag att man med lätthet kan bevisa, att om än kommunerna tilldela folkskolelärarne en lön af 800 kronor, och staten betalar $\frac{2}{3}$ deraf, så betala dock kommunerna till dessa lärares aflöning vida mer än staten. Så länge staten icke för sin del betalar mer än halfva beloppet af den lön, som skollärarne få uppbära, så länge tror jag för min del, att man har en mycket fast grund att stå på, och mitt förslag betingar också en sådan grund. För att visa huru mycket hvarje folkskolelärare enligt mitt förslag skulle kosta kommunen, skall jag be att få anföra några siffror. Hans lön blir 800 kronor; den bostad, han skall begagna, kostar kommunen allra minst 4,000 kronor; det finnes, åtminstone högst sällan, åtminstone i min hemort, någon byggnad för folkskoleläraren, som är uppförd för billigare pris. Om jag nu icke räknar räntan på hela detta kapital. 4,000 kronor, utan endast beräknar 5 % på 3,000 kronor, så utgör detta 150 kronor, som skoldistriktet får för bostad årligen betala till folkskoleläraren. Visserligen torde man

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

kunna få hyra en bostad för billigare pris, men ett faktum är emellertid, att kommunen, som i allmänhet byggt bostad för lärarne, får betala detta belopp. Vidare kommer dertill underhållskostnad af byggnaden. Staten beräknar 2 procent på hela värdet för reparationer på sina byggnader; om man beräknar den till blott 1 procent, får jag här en kostnad af 30 kronor. Vidare kostar bränslet, lågt räknadt, 60 kronor och jordlandet 26,67 kronor. Verkliga utgiften för kommunen till skollärarens aflöning utgör således, lågt räknadt, 1,066,67 kronor, hvilket utgör dubbelt mot det belopp 533,33, som, under förutsättning att aflöningen beräknas till 800 kronor, staten för sådant ändamål skulle erlägga. Staten skulle sålunda i själfva verket komma att betala ej $\frac{2}{3}$, utan endast hälften af aflöningen, men den uppgjorda kalkylen är uppenbart för låg. Kommunernas utgifter för skollärarnes löner äro i vanliga fall ännu större.

Jag har velat anföra detta med anledning af den siste talarens yttrande, och jag anhåller, att Kammaren måtte understödja det af mig framlagda förslaget, hvarigenom anslaget uppföres på ordinarie stat, och hvarigenom man kan få slut på striderna vid riksdagen, för någon tid åtminstone, om dessa lärares löner.

Herr J. Rundbäck: Herr Talman! Jag måste protestera mot den näst föregående ärade talarens försök att trassla bort hvad jag nyss sade. Jag nämnde aldrig ett enda ord om pension, aldrig! Jag hoppas Kammaren kan intyga, att så var förhållandet, och jag hoppas, att ett sådant sätt att gå öfver från en sak, till en annan för att vända bort ett skäl, skall misslyckas. Jag skall därför ännu en gång taga upp saken. Reservanten säger: "att för bestridande af den konstanta lönen jemte värdet af sommarbete och vinterfoder för en ko samt jordland, der sådant upplåtes till folkskolelärare eller lärarinna, skoldistriktet skall utgifva $\frac{1}{3}$ och staten $\frac{2}{3}$; dock att bidrag till aflöningen af statsmedel icke skall utgå för högre lönebelopp än 600 kronor under de första fem tjänståren och 800 kronor under de derefter följande åren." Här af framgår ju ovedersägligt, att en löneförminskning komme att ega rum, i fall reservantens förslag antogs, ty den eller de folkskolelärare, som nu innehafva en lön motsvarande 700 kronor, skulle under de fem första tjänsteåren få den nedsatt till 600, helst det icke är troligt, att kommunerna i allmänhet ville eller kunde gifva ett högre lönebelopp än det, hvartill staten lemnade tillskott; och äfven efter fem år, då lönen väl skulle kunna stiga till 800 kronor, blefve väl i allmänhet en löneförminskning resultatet af reservantens förslag, ty dessa 800 kronor skulle ju äfven motsvara jemväl alla naturaprestationer, utom husrum och kofoder. Jag tviflar emellertid, som sagdt, på att Riksdagen kan hafva rättighet att taga ifrån dessa tusentals skollärare, som nu hafva 700 kronor, hvad de hafva.

Annorlunda var det förslag, som vid förliden riksdag så väl som vid flere riksdagar förut var ifrågasatt, att folkskollärarnes löner skulle höjas, så att de finge fast 600 kronor med två tillägg, så att lönen efter 5 år uppgick till 700 kronor och efter 10 år till 800 kronor, hvarefter den skulle vara fast.

Den värde talaren kom med åtskilliga kalkyler om hvad församlingens bidrag till skollärarnes underhåll kostar, och ehuru visst och sant är, att om husbyggnaden m. m. deri inberäknas, som annars icke brukar ske, så gå kommunernas bidrag fullt upp till hvad statens bidrag utgör, men då reservanten uppskattar värdet af det till skollärarne upplåtne planteringsland till, som jag tror, 40 kronors årligt värde, så är detta i allmänhet origtigt, ty visst är, att i de flesta fall bestå dessa planteringsland af endast $\frac{1}{4}$ tunnland jord, och denna icke sällan bestående af en sten- eller grusbacke. Om man nu som reservanten skulle uppskatta $\frac{1}{4}$ tunnland sådan jord till 40 kronors afkastningsvärde, ehuru skolläraren i de flesta fall sjelf måste odla jorden och alltid bruka den, huru mycket skulle icke då kunna betalas i arrende per tunnland för Skånes rika och feta jord? Helt säkert borde åtminstone jordegare i Skåne icke således känna sig synnerligen tryckta af utgifterna till folkskolan — kalkylen må emellertid stå för reservantens räkning och den förtjenar icke vidare att tagas i närmare skärskådande, hvarföre jag endast fortfarande yrkar bifall till Utskottets förslag.

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

Herr Ola Andersson: Det förhåller sig så med Stats-Utskottets nu föreliggande förslag, att det är hopfogadt af en hel mängd olika meningar; meningarne inom Utskottet voro så många och så olika, att knappast någon af majoriteten der fått sin mening fullt uttryckt i Utskottets förslag. I detta förslag har jag emellertid instämt och på detsamma yrkar jag nu bifall, i följd hvaraf jag icke, ehuru jag delvis sympatiserar med Herr Sven Nilssons reservation, kunnat instämma i densamma. Jag har gjort detta af skäl, som jag skall anhålla att få närmare påpeka.

För det första skulle man enligt hans förslag nu redan fatta ett definitivt beslut, att folkskolelärare skulle i regeln hafva 100 kronor i kontant lön i stället för kofoder, och att detta endast undantagsvis in natura skulle utgå, der skoldistriktet ville in natura lemna det gamla kofodret, då ju distriktet alltså ensamt skulle ega vitsord att utbyta det ifrågasatta beloppet af 100 kronor mot naturapersedlar. Först och främst föreställer jag mig, att det icke skulle vara alldeles rätt, att ensamt skoldistriktet skulle hafva vitsord, då förhållandet nu är snarast motsatt. Det har visserligen varit tvist om, huru vida skolläraren skulle hafva rätt att bestämma detta, men i min hemort har det åtminstone praktiserats så, att, der skolläraren påyrkat utbekommande af kofoder in natura, har han ock blifvit tilldömd detsamma. Det heter nemligen i förordningen att, der lokala omständigheter sådant medgifva, skolläraren skall hafva kofoder in natura och der han, åtminstone i min hemort, sökt få kofodret in natura, har han på grund af denna bestämmelse också fått det. Jag tror därför, att om man nu vill göra någon ändring, så borde såväl den ena som den andra parten hafva vitsord. Dertill kommer, att när man gör till regel, att dessa 100 kronor skola ingå i den kontanta lönen, så har jag icke fullt klart för mig, huru vida dessa 100 kronor skulle inräknas på pensionen. Jag kan icke tänka mig annat, då den kontanta lönen i

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

regeln skulle utgå och kofodret endast utgöra ett undantag, som allenast komme att ega rum, då skoldistriktet påfordrade det. Sålunda kan jag knappast tänka mig annat, än att hela den kontanta lönen skulle ingå vid beräkningen af pensionsbeloppet. Pensionen skulle då ökas med 75 kronor. Nu är förhållandet emellertid, att här väl har klagats öfver små löner, men icke öfver små pensioner för de senast pensionsberättigade. Man skulle sålunda bättra något, som icke varit öfverklagadt, men deremot icke vilja göra någon förbättring i just det, som klagats öfver, och detta synes mig icke vara lämpligt.

Jag har icke heller, såsom jag förut nämnt, fullt klart för mig, hvad som skulle ske, om Herr Sven Nilssons reservation blefve Kammarens beslut, ty den synes mig kunna stå i strid med de stadganden, som gälla i afseende på pensionering. Det heter i 4 § af gällande reglemente för folkskolelärares pensionsinrättning: "I det uppgifna lönebeloppet må ej inräknas hvad på grund af gällande författning skollärare bör tillkomma utöfver den fastställda minimilönen ej heller, der dessa fördelar kontant godtgöras, den för dem utgående ersättning."

Jag tror, att det är oklart, hvad som bör ske, om man icke på samma gång bestämmer en förändring i detta stadgande. Jag vill icke påstå, att det icke finnes något skäl för att öka statsbidraget till folkskolelärares eller lärarinnornas aflöning. Det stora antalet skolor är onekligen en stor utgift för kommunerna, i synnerhet för de små kommunerna, hvilkas hela invånareantal stundom uppgår till endast omkring tvåhundra, och der skolbarnens inom skolåldern antal håller sig mellan tjugu och trettio, men som det oaktadt få underhålla en fast skola jemte lärare. Der så är förhållandet, synes det mig visserligen icke vara obefogadt att statsbidraget något ökas för att lindra bördan, ehuru jag icke är synnerligen böjd derför, enär jag vill, att folkskolan skall vara främst en kommunens egen angelägenhet, samt att kommunen skall hafva sin rättighet så väl att tillsätta lärarne som ock att tillse, huru de sköta sin plats, men deremot icke, att läraren i främsta rummet skall betrakta sig såsom en statens tjänsteman, utan såsom kommunens. Jag har alltså gått in på att i skrifvelseförslaget inlagts, att äfven denna fråga borde underkastas utredning.

Det belopp af 400,000 kronor, som Herr Sven Nilsson föreslagit måtte till det ökade statsbidragets bestridande uppföras å ordinarie stat, tror jag icke kommer att räcka till statens bidrag med två tredjedelar så väl till det ifrågasatta kontanta beloppet i stället för kofoder, som ock till den frivilliga lönetillökning, som kommunerna skulle för framtiden bevilja lika väl som de gjort det under de senast förflutna åren. Men derom är nu icke någon tvist; ty förslaget är ju ett förslagsanslag och om det blifver för litet, får Riksdagen bevilja ytterligare anslag.

Utskottet hemställer, att Riksdagen måtte bevilja 180,000 kronor, på det att staten skulle kunna lemna två tredjedelar af det frivilligt ökade lönebeloppet, som kommunerna skulle lemna folkskolelärarne och lärarinnorna. Dessutom har Utskottet i sin hemställan sökt få fram en begäran om utrednings verkställande dels i afseende å ko-

fodrets förvandling, dels om huru vida denna fråga borde inverka på pensionsbeloppet, dels ock den inverkan på pensionens storlek, som kunde blifva en följd af en frivillig löneförhöjning. Det har nemligen varit tvist underkastadt, huruvida, när kommunen lemnar ett hundra kronor i löneförhöjning och deraf får såsom statsbidrag två tredjedelar, en sådan löneförhöjning bör verka derhän, att pensionsbeloppet ökas. Den frågan behöfver noga undersökas. Så jemväl frågan, om statens anslag bör blifva större eller mindre i proportion till kommunens bidrag, vidare frågan, om icke det anslag, som erfordras, rätteligen bör uppföras på ordinarie stat, så att, om icke kommunen vill för mer än ett år i sänder bevilja lönetillökning utöfver det stadgade minimibeloppet, hon borde vara berättigad till statsbidraget för samma tid. En sådan utredning begäres nu i Utskottets förslag och jag tror, att den är nödvändig. Utskottet har icke velat i skrifvelse-förslaget inlägga en begäran om en ovillkorlig ökning i aflöningen. Jag anser, att det icke heller skulle hafva gagnat folkskolelärares sak, att obligatoriskt öka en börda, som redan förut kändes tung i många orter, i synnerhet för den mindre jordbrukande befolkningen, som redan nu kanske har svårare att taga sig fram än de, hvilka skulle få löneförhöjningen. Utskottet har velat vidhålla hvad man i fjor beslöt, nemligen att kommunen skulle kunna gifva den lärare, som gjort sig förtjent af en löneförhöjning, en sådan och få statsbidrag dertill, men säga nej åt den lärare, som icke förtjenade det.

Så har jag för min del uppfattat punkten b). Ehuru sistnämnde punkt icke ännu blifvit föredragen, har jag ansett lämpligt, att då båda punkterna hänga tillsammans, yttra mig öfver dem båda. Under förutsättning att punkten b) jemväl kommer att antagas, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag under punkten a).

I detta anförande instämde Herrar *Smedberg, P. Nilsson, J. Andersson* i Lysvik, *P. G. Petersson* och *J. Larsson* i Nordmarkshyttan.

Vidare anförde

Herr Abr. Rundbäck: Det gläder mig synnerligen, att en ledamot af Stats-Utskottet i denna punkt uppträdt och med goda skäl försvarat Utskottet. Jag är i väsentlig del förekommen af honom i hvad jag skulle vilja säga. Jag ber dock att få yttra några ord. Till en början får jag förklara, att jag fullkomligt instämmer med honom deri, att jag går in på hvad Stats-Utskottet föreslagit. Det finnes visserligen en liten passage, under punkten b), som jag icke är fullkomligt nöjd med; dock vill jag icke motsätta mig det hela. Jag tror, mine herrar, att den behandling af denna viktiga löneredgeringsfråga, som Stats-Utskottet här föreslår, nemligen att den före afgörandet bör underkastas en utredning, är den enda rigtiga, hvaraf Riksdagen bör begagna sig. Då jag i fjor väckte en motion i denna fråga, förklarade Stats-Utskottet välvilligt, att jag hade gifvit en ganska uttömmande utredning af frågan i de flesta fall, dock icke i alla, hvarföre den samma då förklarades behöfva närmare utredning af regeringen, som

*Angående
ätskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

vore den enda, som kunde lemna en fullständig sådan. Deri hade Utskottet onekligen rätt. Stats-Utskottet har i år ställt sig på samma ståndpunkt och velat hänskjuta till regeringen frågan om en utredning före sjelfva regleringens definitiva bestämmande.

Herr Sven Nilsson i Efveröd deremot har velat på rak arm göra denna lönereglering utan någon föregående utredning, vare sig från regeringen eller någon annan. Helt plötsligt, utan den ringaste antydning derom i motionen, får man här höra, att det icke blott är fråga om att behjerta det önskningsmål, som han i sin motion åsyftat, utan han vill hafva frågan definitivt afgjord på det sätt han i reservationen föreslagit. För denna åsigt har han dock icke lyckats vinna den ringaste sympati inom Utskottet, och jag hemställer till Kammaren, huru vida man på rak arm, utan nödig utredning, skall kunna fatta beslut i en så ofantligt viktig fråga som denna, en fråga, som rör den talrikaste tjenstepersonals i landet intresse, som berör kommunerna så nära, som berör staten och som i och för sig är af så väsentligt stort inflytande på folkundervisningen och dess utveckling. Detta är det första jag ville i frågan yttra i öfverensstämmelse med den föregående talaren.

Men det är vidare en annan sak, hvarpå jag vill fästa uppmärksamheten och som äfven af min broder, Jöns Rundbäck, påpekats. Den lönereglering, som Herr Sven Nilsson föreslår, går i sjelfva verket icke ut på någonting annat än en väsentlig lönenedsättning för folkskoleläraryne. I närvarande stund är lagligen bestämdt, att en lärare vid folkskolan under de 5 första åren skall hafva 500 kronor i kontant lön, derutöfver kofoder antingen in natura eller penningar efter markegång för 5 tunnor spannmål, vidare husrum, vedbrand och planteringsland, det sista dock "såvidt möjligt är". Om man nu tager lösen för detta kofoder i penningar och icke utgör det in natura — denna lösen utgör inom Kronobergs län för närvarande omkring 83 kronor — så har en folkskolelärare under de 5 första åren i lön 500 kronor plus dessa 83 kronor för kofodret plus husrum, bränsle och planteringsland. Nu föreslår Herr Sven Nilsson, att läraren i fråga skall få 600 kronor i kontant lön, inberäknadt kofoder, samt derjemte husrum, bränsle och planteringsland. Det blir således i den nu lagligen bestämda lönen en tillökning af ungefär 17 kronor. Men, mine herrar, faktiskt är förhållandet sådant, att det finnes blott ytterst få folkskolelärare af nämnda kategori, som hafva så låg lön som den i lag bestämda, emedan församlingarne höjt lönen till 600 kronor, och statens bidrag till lönerna utgår äfven med $\frac{2}{3}$ af detta belopp. År 1882 var antalet lärare med mindre än 5 års ordinarie tjenstetid, som hade den lagliga minimilönen, blott 64, de som hade förhöjd lön utgjorde 753. För dessa 753 folkskolelärare är det således som man nu vill åvägabringa en löneminskning med 83 kronor för att bereda de öfriga 64 en tillökning i lönen af ungefär 17 kronor. Är detta ett resultat, som man bör eftersträffa?

Hvad beträffar dem, som hafva mer än 5-årig ordinarie tjenstetid, så har deras kontanta lön blifvit bestämd till 600 kronor, och de hafva således i sådan lön samt för kofoder att utfå 683 kronor,

allt under den förutsättning, att kofodret utgår, såsom i Kronobergs län, med 83 kronor. Nu skulle enligt Herr Sven Nilssons förslag lönen utgöra 700 kronor, och således skulle hvar och en af dem få 17 kronor i löneförhöjning. Nu är det emellertid så, att enligt beslut under det föregående året hafva de fleste af dessa lärare för innevarande år fått en löneförhöjning till 700 kronor, och således utgör deras verkliga kontanta lön med inberäknadt kofoder 783 kronor, i fall kofodret utgår i penningar. För hela den stora massan af dessa lärare, som erhållit nämnda förhöjning — siffran på deras antal kan jag ej uppgifva, emedan från Konungens Befallningshafvande uppgifter derom ännu icke ingått och de uppgifter, hvilka folkskoletidningarne meddelat, icke ega officiell egenskap — skulle således återigen åstadkommas en löneminskning på 83 kronor. Icke kan det väl vara meningen att på det sättet reglera folkskolelärarnes löner. Det vill jag taga såsom gifvet, att hvad de ega, det skola de väl få behålla. Jag tror därför, att det mindre antalet hellre afstår från en löneförhöjning af 17 kronor än ser att de fleste beröfvas en inkomst af 83 kronor.

Jag har nu visat, huruledes det skulle vara att alldeles gå emot folkskolelärarecorpsens intresse att åstadkomma en lönereglering på sätt Herr Sven Nilsson föreslagit.

Hvad åter angår regleringen af proportionen mellan kommunernas bidrag till folkskoleväsendet och statens, så skall jag icke lägga mig deremot, ty det kan göra ungefär detsamma, om de skattskyldige betala med den ena handen eller med den andra. Det är i alla fall från folket som dessa penningar komma att utgå. Och det känner jag af erfarenhet, att sådana bidrag, som, på en omväg, från statsverket komma kommunerna till godo, pläga anses snart sagdt som hittade pengar och göra kommunerna mera intresserade för folkskolan. Jag skall därför i folkskolans intresse gerna gå in på ett förslag som, efter nödig utredning, kan framkomma i syfte att staten lemnar något större bidrag än hittills till folkskolelärarnes aflöning.

Hvad pensionsfrågan angår, har jag i min motion påpekat, att den står i omedelbart sammanhang med löneregleringsfrågan. Skola folkskolelärarne hafva en maximilön af 700 eller 800 kronor, så går det icke längre an att låta pensionerna stanna vid de hittills varande beloppen, sedan man en gång etablerat den grundsatsen, att de skola utgöra $\frac{3}{4}$ af lönen. Såsom en föregående talare påpekat, stadgar gällande pensionsreglemente, att kofoder icke anses såsom ingående i lönen. Om alltså denna punkt i reglementet bibehålles oförändrad, och Herr Sven Nilssons förslag antages, blir följden den, att äfven pensionsbeloppet nedsättes. Jag medger dock, att tillfälle till en ändring i detta stadgande finnes öppet, då det i Herr Nilssons förslag, i sista punkten, talas om en utredning af detta förhållande. Men skall stadgandet stå kvar, så är det gifvet, att pensionen kommer att nedsättas i stället för att höjas.

Mine herrar, denna fråga är af ofantlig vikt. Jag hade föreställt mig att, när Andra Kammarens förtroendemen inom Utskottet utan synbar meningsskiljaktighet enat sig om ett förslag sådant det nu föreliggande, detta skulle vara ett uttryck af den allmänna meningen inom

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

Kammaren och jag gladda mig deröfver. Jag hade heller icke ämnat vidlyftigare yttra mig i frågan, emedan jag trott att saken skulle gå af sig sjelf. Jag märker emellertid, att man icke får för mycket lita på hvad man hoppas. Men hvad herrarne än må besluta, icke tror jag att man handlar som sakens vigt och Kammarens värdighet kräfvat, om man går in på Herr Sven Nilssons förslag, hvilket jag ock hoppas icke skall blifva händelsen. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Ol. Larsson: Jag har, såsom af betänkandet synes, icke deltagit i behandlingen af denna punkt. Emellertid, skulle jag haft tillfälle att inom Utskottet deltaga i voteringen om densamma, skulle jag hafva röstat för Herr Sven Nilssons förslag, sådant det föreligger i hans vid utlåtandet fogade reservation, hvilken jag nu också kommer att understödja. Hvad angår den af den siste ärade talaren antydd samstämmighet, hvarmed det förevarande beslutet skulle hafva fattats inom Utskottet, så tror jag icke den var så stor. Ty om jag är rätt underrättad, voterades det i frågan mellan Utskottets förslag till skrifvelse, nemligen under mom. b), och rent afslag, och det var endast med en rösts öfvervigt, som Utskottets förslag, sådant det nu föreligger, antogs.

Nu frågar samme ärade talare: hur skulle man kunna antaga en sådan reservation som Herr Nilssons och definitivt besluta den der föreslagna löneregleringen utan en föregående utredning? Mig förefaller dock Herr Nilssons förslag så enkelt och att det bör vara så lättfattligt för alla, att jag hvarken anser någon utredning behöflig i och för sig eller för den auktoritet, som den skulle medföra efter att hafva blifvit gjord af Kongl. Maj:t. Vidare säger Herr A. Rundbäck, att genom att bifalla Herr Nilssons reservation det skulle kunna hända, att folkskolelärarne finge mindre aflöning än de för närvarande åtnjuta och att de sålunda komme i ofördelaktigare ställning än förut. Men jag kan icke finna, att i Herr Nilssons förslag ligger någonting, som hindrar församlingarne att hädanefter som hittills betala folkskolelärarne mer än den fastställda minimilönen.

Herr Rundbäck påstår vidare, att man genom antagande af Herr Nilssons reservation skulle gå stick i stäf mot folkskolelärarne önskingar. Jag kan ej rätt säga huru härmed förhåller sig. Men mig synes, som borde det vara både lärares, församlingarnes och Riksdagens sträfvan att ju förr dess hellre komma till en bestämd reglering af de förnämndes löner, så att man en gång kunde komma till lugn och ro ett eller annat år. Det vore tror jag till gagn för alla parterna.

Om obehöfligheten af en ytterligare utredning har jag redan sagt min mening, och jag föreställer mig för öfrigt, att Kongl. Maj:t har annat att göra än att sysselsätta sig med något, som är så föga af behofvet påkalladt, som härvidlag är fallet.

Man har sagt, att antagandet af Herr Nilssons förslag skulle hafva inverkan på pensionsförhållandet, och man begär därför äfven i det hänseendet en utredning. I det fallet medger jag gerna, att en utredning kan vara behöflig. Men jag tror icke det vore någon olycka, om vi redan i år reglerade lönerna och låte till ett annat år anstå

med afgörandet af pensionsfrågan. Om man nu antager punkten a) i Utskottets föreliggande förslag, så kan man visserligen likasom i fjor afslå Utskottets hemställan under punkten b). För min del skall jag under alla förhållanden rösta för afslag å sistnämnde punkt, äfven om punkten a) skulle komma att vinna Kammarens bifall. Då Utskottet säger sig hafva sökt undanröjda hvarje anledning till missnöje hos församlingarne eller lärarne, kan jag icke läsa detta i Utskottets förslag, när man kommer till klämman. Tvärtom ligger i Utskottets förslag ett frö till ett sådant missnöje, som nu icke finnes. Utskottet föreslår nemligen, att det skall bero på församlingen eller läraren, hvilkendera som helst, om kofodret skall utgå i kontanta penningar eller in natura. Det är gifvet, att i de församlingar, der det för församlingen är en fördel att vidtaga förändring i detta hänseende, förändringen kommer att blifva till nackdel för läraren, så att han blir missnöjd. I andra församlingar deremot kommer förhållandet att bli det motsatta. Mig förefaller det vara naturligast att, på sätt Herr Sven Nilsson föreslagit, det skall bero på skoldistriktet sjelft, om naturaprestationerna skola utgå i kontanta penningar eller in natura; nog böra församlingarne i det fallet vara herrar på täppan. Jag undrar just hvad Riksdagen skulle säga, om tjenstemännen i dylika fall skulle hafva någon bestämningsrätt gent emot Riksdagen. Jag tror att statsmakterna helst sjelfva vilja afgöra slika frågor. Men kommunerna stå i detta fall i samma förhållande till folkskolelärarne, som statsmakterna till tjenstemännen.

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

För min del instämmer jag således med Herr Sven Nilsson, hufvudsakligast af det skälet, att man då kommer ifrån frågan och besparar åtminstone de närmaste Riksdagarne från att diskutera bort mycken tid och påkosta mycket arbete å en fråga, som årligen återkommer utan annat resultat, än att man står på samma ställe som förut och endast begär en utredning. Jag tror ock, att det icke kan vara skäl att nu begära en utredning, som icke tjenar till annat än att ännu mer inveckla frågan. Utan tviivel måste det vara i allas intressen önskvärdt, att man någon gång kommer till ett slut med saken, och då jag tror att Herr Sven Nilssons reservation bäst befordrar detta mål, skall jag för min del rösta för hans förslag.

Herr Sv. Nilsson: Jag ber endast få upptaga ett par yttranden till besvarande. Det förundrar mig icke, att Herr Jöns Rundbäck icke ännu har fått klart för sig det förslag, som föreligger i min reservation, men jag förundrar mig desto öfver att Herr Abraham Rundbäck, som bör ega särskild sakkännedom i denna fråga, icke gjort saken klar för sig. Jag tror snarare att han icke vill det. Båda dessa talare sade, att lärarne enligt mitt förslag, om det blefve antaget, skulle erhålla icke allenast mindre aflöning utan äfven mindre pension än de hittills åtnjutit. Jag kan ej tro annat än att de 2:ne talarne stå ensamma om denna mening i Kammaren, då enligt min reservation skollärarne kommer i alldes samma ställning som under innevarande år i afseende på lönen, utom det att de få 100 kronor i stället för kofoder, hvarpå de i allmänhet förtjena. Församlingarne

*Angående
åtskilliga
förslag om
tillfällig
löneför-
bättring åt
folkskole-
lärare och
lärarinnor,
om ändrade
grunder för
deras af-
löning m. m.
(Forts.)*

blifva på samma sätt som under innevarande år berättigade att tilldela folkskolelärarne, som deraf gjort sig förtjente, 100 kronor högre lön än den nu i folkskolestadgan bestämda, samt få derför bidrag af statsmedel. Och beträffande pensionsförhållandena, så är det tydligt, att beloppet af pensionen för skollärarne är beroende af den kontanta lönen. Således, om skolläraren erhåller en högre kontant lön, såsom jag föreslår, så blir naturligtvis följdén, att pensionen äfven derigenom bestämmes till högre belopp. Om det belopp jag begärt till förhöjning i anslaget ej räcker, är svårt att på förhand bedöma. Men då man förklidet är endast beviljade 180,000 kronor till en förhöjning af lönen med 100 kronor, trodde jag att 400,000 kronor skulle vara tillräckliga för att höja den kontanta lönen med dubbla beloppet. Det är dessa upplysningar, jag velat meddela, och hoppas att saken nu bör vara klar deri, att förslaget är fördelaktigt för så väl skollärarne som för kommunerna.

På samma gång ber jag få vitsorda Herr Liss Olof Larssons uppgift, att jag inom Stats-Utskottet icke varit ensam om den af mig yttrade meningen, der ett rent afslag till och med allvarsamt ifrågasattes på Utskottets förslag i punkten b); och om ett sådant beslut är fördelaktigare för kommunerna och lärarne, då bör Kammaren afslå min reservation, men jag önskar ej en sådan utgång och derföre vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Abr. Rundbäck: Det är visserligen sant, att man kan hädaneftersom hittills, äfven efter Herr Sven Nilssons förslag, genom frivillig förhöjning af lönerna laga så, att folkskolelärarne fortfarande erhålla den lön, de nu ega. Men om Riksdagen reglerar lönen till mindre belopp än det nuvarande, så hafva lärarne ingen säkerhet för att få behålla den lön, som de för det närvarande hafva. Då man nu vill reglera lönen på ett bättre sätt än förut, vore det märkvärdigt, om icke Riksdagen toge fasta på församlingarnes beslut, hvilka nästan öfver allt bifallit den löneförhöjning, hvarom här är fråga — nog är väl det riktigare, att dessa beslut vinna Riksdagens fastställelse, hvarigenom frågan blir definitivt afgjord, än att fortfarande låta lärarnes löneförmåner bero på kommunernas vexlande tycke eller godtycke. — I sistnämnda fall kan det nemligen komma att bero på någon myndig sockenpatrons välbehag, antingen läraren skall få mer eller mindre, hvaraf följdén lätt blir den, att den ene läraren får en förhöjning i lönen, som nekas en annan, ehuru denne kan både vara skickligare och hafva en vida mer ansträngande tjenstgöring. Och icke kan sådant kallas rättvisa eller en reglering.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner dels på bifall till Utskottets under mom. a) gjorda hemställan och dels på afslag å densamma och bifall till motsvarande mom. a) och b) af Herr Sv. Nilssons vid denna punkt fogade reservation; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 12:te punkten mom. a) af Utlåtandet N:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren bifallit det förslag till beslut i ämnet, som under mom a) och b) uti Herr Sven Nilssons vid punkten fogade reservation, framstälts.

Omröstningen utvisade 111 ja och 67 nej; och var Utskottets hemställan sålunda af Kammaren bifallen.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare föredragningen af förevarande punkt till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt derom utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.